

Timo Ståhl
Vesa Saaristo

Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskelu- terveydenhuolto sekä lasten ja nuorten ehkäisevä suun terveydenhuolto 2009

Kuntien valmiudet asetuksen (380/2009)
toimeenpanoon

RAPORTTI

© Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Taitto: Christine Strid

ISSN 1798-0070 (painettu)

ISSN 1798-0089 (PDF)

Unigrafia Oy
Helsinki 2011

Sisällys

JOHDANTO.....	5
AINEISTO JA MENETELMÄT	6
ASETUKSEN VELVOITTEET.....	7
Yhtenäinen toimintaohjelma.....	7
Laajat terveystarkastukset	7
Äitiys- ja lastenneuvola	8
Kouluterveydenhuolto	10
Muut määräaikaiset terveystarkastukset.....	13
Kouluyhteisön terveellisyys ja turvallisuus.....	14
Suun terveydenhuolto	15
Tervehampaisten osuus.....	16
ASETUKSEN TOIMEENPANON EDELLYTYKSET	17
Asetuksen käsittely johtoryhmissä ja luottamushenkilöhallinnossa.....	17
Henkilöstövoimavarat	17
Vastuuhenkilöiden nimeäminen.....	20
Toimintaohjeiden laatiminen	20
Kuntalaisten osallisuus	21
Valtionosuuden korotuksen huomiointi	21
YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT	22
Lähteet.....	24
Liite 1. Terveystarkastusaktiivisuus perusterveydenhuollossa 2010 -tiedonkeruulomake.....	25

JOHDANTO

Neuvolatoiminta sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat osa kansanterveystyötä, jonka järjestäminen on kansanterveyslain (66/1972) mukaan kunnan velvollisuus. Kansanterveystyön valtiojohtoinen suunnittelu- ja ohjausjärjestelmä purettiin 1990-luvun alussa. Lastenneuvolatoimintaa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa on ohjattu 2000-luvulla valtakunnallisilla suosituksilla ja oppailla (Stakes 2002, Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 2006; Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2004). Äitiysneuvolan voimavaroja on edellisen kerran ohjeistettu lääkintöhallituksen ohjekirjeessä vuonna 1988 ja muuta sisältöä 1999 (Viisainen 1999, myös Sosiaali- ja terveysministeriö 2007).

Kansanterveyslain muutoksella (928/2005) lisättiin lakiin mahdollisuus säätää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin terveysneuvonnan ja terveystarkastusten sisällöstä ja määrästä neuvolapalveluissa, lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta sekä oppilaan terveyden seuraamiseen ja edistämiseen kuuluvien neuvonnan ja tarkastusten sisällöstä ja määrästä sekä terveydentilan toteamista varten tarpeellisesta erikoistutkimuksesta. Myöhemmin tämä mahdollisuus lisättiin koskemaan myös opiskeluterveydenhuollon tarkempaa sisältöä (laki kansanterveyslain muuttamisesta 626/2007).

Valtioneuvoston asetus 380/2009 neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annettiin toukokuussa 2009 ja se tuli voimaan heinäkuun alusta 2009¹. Määräaikaisten terveystarkastusten järjestämiseen asetuksen mukaisiksi annettiin siirtymäaika tammikuun alkuun 2011. Tässä raportissa kuvataan tilannetta terveyskeskuksissa vuoden 2009 toiminnan ja vuoden 2010 suunnitelman kautta, jolloin kaikki asetuksen velvoitteet eivät vielä olleet kuntia sitovia. Raportissa kuvataan ensin aineisto, johon tulokset perustuvat. Tämän jälkeen esitetään asetuksen velvoitteita koskevat tulokset. Lopuksi raportoidaan asetuksen toimeenpanon edellytyksiä kuvaavat tulokset, joita ovat henkilöstövoimavarat, asetuksen käsittely terveyskeskuksen hallinnossa, toimintaohjeiden laatiminen, kuntalaisten osallisuuden mahdollistaminen, vastuuhenkilöt ja valtionosuuden hyödyntäminen. Yhteenvedossa ja päätelmissä esitetään keskeisimmät haasteet asetuksen toimeenpanon kannalta.

Asetuksen seuranta on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä. Tämä julkaisu sisältää ensimmäisen asetuksen toimeenpanon toteutumista käsittelevän seurannan. Vuonna 2011 seuranta kohdistetaan äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan sekä kouluterveydenhuollon sisältöön ja seuraavana vuonna opiskeluterveydenhuoltoon. Asetusta seurataan jatkossa myös osana Terveydenedistämiskäytännön perusterveydenhuollossa -tiedonkeruuta vuonna 2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja sosiaali- ja terveysministeriö käyttävät seurantatietoja tarvittavien toimenpiteiden suunnittelussa. Tuloksia käyttävät myös aluehallintovirastot sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira omassa valvontatyössään.

¹ Kansanterveyslakiin sisältyneet velvoitteet neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä ehkäisevän suun terveydenhuollon järjestämisestä on siirretty 1.5.2011 voimaan tulleeseen terveydenhuoltolakiin (1326/2010, 15–17 §:t) ja kansanterveyslaki on kumoutunut näiltä osin. Tämän vuoksi on asetus 380/2009 annettu uudelleen 6.4.2011. Asetukseen on tehty teknisiä päivityksiä sekä asiaselvennyksiä; uusia velvoitteita ei ole lisätty. Asetus tulee voimaan 1.5.2011.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos selvitti terveyskeskusten valmistautumista asetuksen velvoitteiden toimeenpanoon keväällä 2010 toteutetulla selvityksellä. Selvitys oli osa laajempaa Terveydenedistämisasiivisuutta perusterveydenhuollossa 2010 -tiedonkeruuta, jonka tulokset on julkistettu kuntakohtaisesti terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä TEAviisarissa (<http://www.thl.fi/TEAviisari>).

Tiedonkeruu toteutettiin postikyselyn ja sähköisen tiedonkeruun yhdistelmänä. Paperinen lomake (liite 1) lähetettiin terveyskeskuksen (N = 177) yleiseen postiosoitteeseen ja linkki sähköiseen vastauslomakkeeseen terveyskeskuksen yhteyshenkilölle huhtikuun puolivälissä 2010. Toivomuksena oli, että tiedot kootaan ensin paperiseen lomakkeeseen ja täytetään sen jälkeen sähköiseen lomakkeeseen. Ruotsinkielinen lomake lähetettiin ruotsinkielisiin terveyskeskuksiin käännöksen valmistuttua.

Vastauksia pyydettiin 7. toukokuuta, ruotsinkielisiltä 28. toukokuuta mennessä. Vastausaikaa jatkettiin ja vastaamattomia muistutettiin kertaalleen postitse ja useita kertoja sähköpostilla niin, että elokuun alkuun mennessä 88 % eli 155 terveyskeskusta oli vastannut. Tosiasiassa vastauksia saatiin 162, koska vuoden 2010 alusta aloittanut Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri vastasi kuntakohtaisesti. Vastausprosentissa nämä vastaukset on laskettu yhdeksi. Vastanneet terveyskeskukset kattavat 95 % väestöstä.

Aineiston käsittely ja tunnuslukujen laskeminen

Lomakkeessa pyydettiin arviota hoitotyön koulutuksen saaneiden sekä lääkärihenkilöstön työpanoksesta vuonna 2009 terveyskeskuksen omana toimintana tai ostopalveluna eriteltynä äitiysneuvolatoimintaan, lastenneuvolatoimintaan, kouluterveydenhuoltoon, opiskeluterveydenhuoltoon, ehkäisyneuvolaan, työikäisten neuvontaan ja iäkkäiden neuvontapalveluihin joko keskimäärin tunteina kuukaudessa tai henkilötyövuosina. Kaikki vastaukset muutettiin henkilötyövuosiksi jakamalla tuntimäärät terveyskeskuslääkärin (135,67) ja terveydenhoitajan (140,25) keskimääräisellä kuukauden työtuntimäärällä.

Henkilötyövuosista laskettiin mitoitusta kuvaavia vertailukelpoisia tunnuslukuja suhteuttamalla henkilötyövuodet vastuuväestöön. Vastuuväestöinä käytettiin äitiysneuvolan osalta syntyneiden lukumäärää vuonna 2009 ja lastenneuvolassa 0–6-vuotiaiden lukumäärää 31.12.2009. Nämä tiedot poimittiin Tilastokeskuksen väestötilastoista. Terveyskeskuksen vastuulla olevan kouluterveydenhuollon ja opiskeluterveydenhuollon oppilaiden ja opiskelijoiden määrää kysyttiin tiedonkeruulomakkeella. Mikäli tieto kouluterveydenhuollon vastuuväestöstä puuttui, se täydennettiin 7–15-vuotiaiden lukumäärällä. Opiskeluterveydenhuollon vastuuväestötietoja ei ollut mahdollista täydentää.

Henkilöstömitoitukselle lasketut tunnusluvut lähetettiin kertaalleen terveyskeskuksiin tarkistettaviksi. Kun tiedot oli saatu TEAviisariin, myös viisarinäkymä lähetettiin terveyskeskusten yhdyshenkilöille tarkastamista varten. Yhteensä 30 terveyskeskusta korjasi tai täydensi henkilöstömitoitusta koskevia tietojaan.

Kysymykseen terveystarkastusten lukumääristä vuoden 2010 suunnitelmassa saatiin vastaukseksi paljon erilaisia välejä (esim. 1–2, 5–8, 11–15). Koska kyse oli kaikille tietyn jaksona aikana tehtävistä määräaikaisista tarkastuksista, näistä vastauksista käytettiin välin alinta arvoa.

ASETUKSEN VELVOITTEET

Yhtenäinen toimintaohjelma

Asetuksen mukaan kunnan kansanterveystyöstä vastaavan viranomaisen on laadittava neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle yhtenäinen toimintaohjelma yhteistyössä sosiaali- ja opetustoimen kanssa. Vain puolet terveyskeskuksista oli hyväksynyt tällaiset ohjelmat asetuksen voimaantumisen jälkeen. Yleisimmin ohjelmia oli hyväksytty Itä-Suomessa (67–75 %). (Taulukko 1.)

TAULUKKO 1. Yhtenäisen toimintaohjelman hyväksyneiden terveyskeskusten osuus (%) väestömäärän ja alueen mukaan.

	Yhtenäinen toimintaohjelma hyväksytty 1. heinäkuuta 2009 jälkeen			
	Neuvolatyölle	Koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle	Lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle	N
Koko maa	50	51	52	151–155
Väestömäärä				
alle 5 000	67	67	52	21
5 000–9 999	39	44	47	36
10 000–19 999	59	63	52	31–32
20 000–49 000	42	40	53	40–43
50 000 tai yli	52	52	61	23
Aluehallintovirasto				
Lappi	59	59	47	17
Pohjois-Suomi	47	47	53	15–17
Länsi- ja Sisä-Suomi	46	51	58	40–41
Itä-Suomi	75	75	67	24
Lounais-Suomi	39	43	36	22–23
Etelä-Suomi	41	38	50	32

Laajat terveystarkastukset

Laajat terveystarkastukset ovat osa määräaikaista terveystarkastuksia. Äitiys- ja lastenneuvoloissa laajat terveystarkastukset ovat uusi toimintamuoto, vaikka perhelähtöisellä neuvolatoiminnalla on pitkät perinteet. Lähimpänä laajaa terveystarkastusta voidaan pitää niin kutsuttuja syvennettyjä terveystarkastuksia, joita on tehty pääasiassa viisivuotiaille ja jonkin verran kolme- ja nelivuotiaille. Niissä ei kuitenkaan ole järjestelmällisesti kiinnitetty huomiota vanhempiin ja koko perheeseen. Kouluterveydenhuollossa laajojen terveystarkastusten järjestämistä koskeva suositus annettiin Kouluterveydenhuollon oppaassa vuonna 2002 (Stakes 2002) ja toistettiin Kouluterveydenhuollon laatusuosituksessa (Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2004).

Laajaan terveystarkastukseen sisältyy huoltajien haastattelu ja koko perheen hyvinvoinnin selvittäminen niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta. Laajaan terveystarkastukseen kutsutaan aina molemmat vanhemmat. Jos tarkastukseen ei sisälly vanhempien hyvinvoinnin arviota, tarkastusta ei voida kutsua laajaksi terveystarkastukseksi. Laajan terveystarkastuksen tekee terveydenhoitaja tai kättilö aina yhdessä lääkärin kanssa.

Äitiys- ja lastenneuvola

Asetuksen mukaan kunnan on järjestettävä lasta odottavalle perheelle vähintään yksi laaja terveystarkastus. Lastenneuvolassa tulee tehdä kolme laajaa terveystarkastusta, joihin sisältyy huoltajien kirjallisella suostumuksella päivähoidon ja esiopetuksen henkilökunnan arvio lapsen selviytymisestä päivähoitosa. Laajat terveystarkastukset on ajoitettu neljän kuukauden, 18 kuukauden ja neljän vuoden ikään. Kaikkiin laajoihin terveystarkastuksiin sisältyy koko perheen hyvinvoinnin selvittäminen niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta.

Ensimmäistä lasta odottavalle perheelle laajan terveystarkastuksen ilmoitti tekevänsä puolet terveyskeskuksista, samoin neljän kuukauden ikäiselle lapselle. 18 kuukauden ikäiselle laajan tarkastuksen teki hieman useampi, 57 %, mutta nelivuotiaalle vain noin joka neljäs (28 %). Tämä selittyy osin sillä, että 64 % terveyskeskuksista raportoi tekevänsä laajan tarkastuksen muuna ajankohtana, joka usein oli viiden vuoden iässä. (Taulukko 2.)

TAULUKKO 2. Laajan terveystarkastuksen vuonna 2009 asetuksen mukaisina ajankohtina ja muuna ajankohtana teuttaneiden terveyskeskusten osuudet (%) terveyskeskuksen väestömäärän ja alueen mukaan.

	Laajojen terveystarkastusten toteutuminen					
	Ensimmäistä lasta odottavalle perheelle	Neljän kuukauden ikäiselle	18 kuukauden ikäiselle	4-vuotiaalle	Muille ikäryhmille	N
Koko maa	50	49	57	28	64	147–154
Väestömäärä						
alle 5 000	68	81	86	63	84	19–21
5 000–9 999	47	43	54	32	56	34–35
10 000–19 999	53	52	55	28	74	31–32
20 000–49 000	43	44	51	16	58	40–43
50 000 tai yli	46	38	48	17	57	23–24
Aluehallintovirasto						
Lappi	50	41	53	31	56	16–17
Pohjois-Suomi	59	56	56	19	82	16–17
Länsi- ja Sisä-Suomi	53	60	60	29	68	37–41
Itä-Suomi	46	46	58	33	64	22–24
Lounais-Suomi	57	50	59	32	61	22–23
Etelä-Suomi	41	41	55	25	56	32–34

Keskimäärin terveyskeskukset ilmoittivat tehneensä vuonna 2009 kaksi laajaa terveystarkastusta äitiys- ja lastenneuvolassa. Vaihtelu oli kuitenkin suurta. Joka neljäs (27 %) ilmoitti, että laajoja terveystarkastuksia ei tehty lainkaan, ja joka neljännessä (29 %) laajojen terveystarkastusten määrä oli 4–8. Terveystarkastusten määrä oli yhteydessä terveyskeskuksen väestöpohjaan siten, että pienissä terveyskeskuksissa tarkastuksia tehtiin keskimäärin enemmän. (Taulukko 3.)

Neuvolan laajojen tarkastusten sisällöistä kysyttiin neljää asiaa. Asetuksen edellyttämät päiväkodin työntekijän arvio lapsen selviytymisestä sisältyi laajaan tarkastukseen 82 %:ssa ja koko perheen hyvinvoinnin arvio vain 54 %:ssa terveyskeskuksista. Lapsen psykososiaalisen kehityksen arvio kuului laajaan tarkastukseen vanhemman tekemänä 79 %:ssa ja neuvolan työntekijän tekemänä 83 %:ssa terveyskeskuksista. (Taulukko 4.)

TAULUKKO 3. Laajojen terveystarkastusten lukumäärä äitiys- ja lastenneuvolassa vuonna 2009. Keskiluku, kvartiilipisteet, joiden väliin jää puolet terveystarkastuksista, ja vaihteluväli terveystarkastuksen väestömäärän ja alueen mukaan.

	Äitiys- ja lastenneuvolan laajojen terveystarkastusten lukumäärä			
	Keskiluku	Kvartiiliväli	Vaihteluväli	N
Koko maa	2	0–4	0–8	157
Väestömäärä				
alle 5 000	4	2–5	0–8	21
5 000–9 999	3	0–4	0–6	36
10 000–19 999	3	0–4	0–5	32
20 000–49 000	2	0–3	0–5	44
50 000 tai yli	2	0–3	0–5	24
Aluehallintovirasto				
Lappi	2	0–4	0–8	17
Pohjois-Suomi	2	1–3	0–5	17
Länsi- ja Sisä-Suomi	3	1–4	0–6	41
Itä-Suomi	3	0–4	0–5	24
Lounais-Suomi	3	0–4	0–5	23
Etelä-Suomi	2	0–3	0–5	34

TAULUKKO 4. Neuvolan laajan terveystarkastuksen sisältöalueet vuonna 2009 asetuksen mukaisina ajankohtina ja muuna ajankohtana toteuttaneiden terveystarkastusten osuudet (%) terveystarkastuksen väestömäärän ja alueen mukaan.

	Neuvolan laajojen terveystarkastusten sisällöt				
	Neuvolan työntekijän arvio lapsen psykososiaalisesta kehityksestä	Vanhemman arvio lapsen psykososiaalisesta kehityksestä	Päiväkodin henkilökunnan arvio lapsen selviytymisestä päivähoitossa	Koko perheen/vanhempien hyvinvoinnin arvio	N
Koko maa	83	79	82	54	146–149
Väestömäärä					
alle 5 000	95	89	74	68	19
5 000–9 999	71	76	85	56	34
10 000–19 999	90	86	90	50	28–29
20 000–49 000	82	70	72	50	42–44
50 000 tai yli	83	83	91	52	23
Aluehallintovirasto					
Lappi	80	73	53	40	15
Pohjois-Suomi	94	88	100	59	17
Länsi- ja Sisä-Suomi	85	79	85	67	39
Itä-Suomi	88	83	83	57	23–24
Lounais-Suomi	81	86	90	47	19–21
Etelä-Suomi	75	72	75	47	32

Psykososiaalisen kehityksen arvioinnista kysyttiin lisäksi arvioinnissa käytettyä menetelmää. Useimmin menetelmäksi mainittiin LENE tai vanhempien haastattelu tai kysely. Muita useampaan kertaan mainittuja menetelmiä olivat HALI, KEHU, Lumiukko, Vane-psy, VAVU, Viisari ja Viisikko.

Näistä menetelmistä vain osa kohdentuu puhtaasti lapsen psykososiaaliseen kehityksen arviointiin, osassa on osia tähän tarkoitukseen (ks. Mäki ym. 2011). LENE on tarkoitettu lapsen neurologisen kehityksen arviointiin ja Vane-psy vauvan neurologisen ja psyykkisen kehityksen arviointiin. Lumiukko on tarkoitettu puheen ja kielenkehityksen arviointiin. VAVU eli varhaisen vuorovaikutuksen arviointi on selväs-

ti psykososiaalisen kehityksen arviointimenetelmä. HALI ja KEHU ovat päivähoidon kanssa tehtävässä yhteistyössä käytettyjä menetelmiä. Viisari ja Viisikko on todennäköisesti kehitetty paikallisesti eikä niiden tutkimusnäytöstä ole tietoa.

Kouluterveydenhuolto

Asetuksen mukaan laaja terveystarkastus on tehtävä ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella vuosiluokalla. Huoltajien kirjallisella suostumuksella laajassa terveystarkastuksessa voidaan hyödyntää opettajan arviota oppilaan selviytymisestä koulussa niiltä osin, kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta. Asetus velvoittaa laatimaan laajoista terveystarkastuksista sekä luokkakohtaisen että koulukohtaisen yhteenvedon, jota on käytettävä arvioitaessa oppilashuollon yhteistyönä luokka- ja koulu-yhteisön tilaa ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta.

Vuonna 2009 yhdenkään vuosiluokan laaja terveystarkastus ei toteutunut kaikissa terveyskeskuksissa. Yleisimmin laaja terveystarkastus tehtiin 8. vuosiluokan oppilaille (69 % terveyskeskuksista), harvimminkin 1. vuosiluokan oppilaille (48 % terveyskeskuksista). Terveyskeskuksen väestömäärä oli selkeästi yhteydessä laajojen terveystarkastusten toteuttamiseen: mitä pienempi terveyskeskus, sitä yleisemmin laajat terveystarkastukset oli tehty. (Taulukko 5.)

TAULUKKO 5. Laajan terveystarkastuksen vuonna 2009 vuosiluokilla 1, 5 ja 8 toteuttaneiden terveyskeskusten osuudet (%) terveyskeskuksen väestömäärän ja alueen mukaan.

	Laajojen terveystarkastusten toteutuminen			
	1. vuosiluokka (%)	5. vuosiluokka (%)	8. vuosiluokka (%)	N
Koko maa	48	65	69	155–157
Väestömäärä				
alle 5 000	60	90	81	20–21
5 000–9 999	61	67	74	35–36
10 000–19 999	52	77	75	31–32
20 000–49 000	41	53	60	44–45
50 000 tai yli	29	46	63	24
Aluehallintovirasto				
Lappi	31	59	59	16–17
Pohjois-Suomi	41	82	75	16–17
Länsi- ja Sisä-Suomi	53	60	78	40–41
Itä-Suomi	60	60	60	25
Lounais-Suomi	50	74	78	22–23
Etelä-Suomi	44	65	62	34

Näiden lisäksi 40 terveyskeskusta (31 %) ilmoitti tekevänsä laajoja terveystarkastuksia muilla kuin asetuksen edellyttämällä vuosiluokilla. Keskimäärin terveyskeskukset järjestivät kaksi laajaa terveystarkastusta. Yleisemmin asetuksen velvoittamaan kolmeen terveystarkastukseen ylsivät pienet, alle 20 000 väestöpohjan terveyskeskukset. (Taulukko 6.) Terveyskeskuksista 49 prosenttia ilmoitti tehneensä peruskoulun aikana kolme tai neljä laajaa terveystarkastusta vuonna 2009.

Kouluterveydenhuollon työntekijän arvio oppilaan psykososiaalisesta kehityksestä kuului laajaan terveystarkastukseen 61 %:ssa terveyskeskuksista, opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa joka kolmannessa (33 %) ja koko perheen hyvinvoinnin arvio vain joka neljännessä (23 %) terveyskeskuksessa. Alueelliset erot olivat suuria. Parhaiten sisällöt oli huomioitu Pohjois- ja Itä-Suomessa, heikoiten Lapis- sa. (Taulukko 7.)

TAULUKKO 6. Laajojen terveystarkastusten lukumäärä peruskoulun aikana vuonna 2009. Keskiluku, kvartiilipisteet, joiden väliin jää puolet terveystarkastuksista, ja vaihteluväli terveystarkastuksen väestömäärän ja alueen mukaan.

	Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten lukumäärä			
	Keskiluku	Kvartiiliväli	Vaihteluväli	N
Koko maa	2	1–3	0–4	158
Väestömäärä				
alle 5 000	3	2–3	0–4	21
5 000–9 999	3	1–3	0–4	36
10 000–19 999	3	2–3	0–4	32
20 000–49 000	2	1–3	0–4	45
50 000 tai yli	2	0–3	0–4	24
Aluehallintovirasto				
Lappi	2	0–3	0–4	17
Pohjois-Suomi	2	2–3	0–4	17
Länsi- ja Sisä-Suomi	2	1–3	0–3	41
Itä-Suomi	3	1–3	0–4	25
Lounais-Suomi	3	1–3	0–4	23
Etelä-Suomi	2	1–3	0–4	34

TAULUKKO 7. Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten sisältöjen toteutuminen kaikissa kouluissa vuonna 2009, terveystarkastusten osuus (%) väestömäärän ja alueen mukaan.

	Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten sisällöt			
	Kouluterveydenhuollon työntekijän arvio oppilaan psykososiaalisesta kehityksestä	Opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa	Koko perheen/ vanhempien hyvinvoinnin arvio	N
Koko maa	61	33	23	152
Väestömäärä				
alle 5 000	65	20	15	20
5 000–9 999	64	41	34	36
10 000–19 999	55	39	29	31
20 000–49 000	60	33	12	42
50 000 tai yli	61	22	22	23
Aluehallintovirasto				
Lappi	38	6	6	16
Pohjois-Suomi	82	47	41	17
Länsi- ja Sisä-Suomi	65	36	23	40
Itä-Suomi	75	50	39	24
Lounais-Suomi	45	33	24	22
Etelä-Suomi	56	22	9	32

Luokka- ja koulukohtaisten yhteenvetojen laatimisen tarkoituksena on laajentaa ehkäisevää toimintaa yksilökohtaisesta tarkastelusta yhteisöllisempään työotteeseen. Kun tuloksia tarkastellaan oppilashuollon yhteistyönä, on mahdollista suunnitella ja seurata koko kouluyhteisöön vaikuttavia toimenpiteitä.

Vajaa neljännes terveystarkastuksista ilmoitti, että laajoista terveystarkastuksista laaditaan luokkakoh- taisia yhteenvetoja ainakin osassa kouluista. Yhteenvetoja tehtiin yleisemmin suuremmissa terveystarkastuksissa sekä Länsi- ja Sisä-Suomessa ja Lounais-Suomessa. (Taulukko 8.)

TAULUKKO 8. Luokkakohtaisten yhteenvedojen laatiminen kouluterveydenhuollon laajoista terveystarkastuksista, terveyskeskusten osuus (%) väestömäärän ja alueen mukaan.

	Luokkakohtaisen yhteenvedon laatiminen laajoista terveystarkastuksista				
	Ei	Joissakin kouluissa	Kyllä	Yhteensä %	N
Koko maa	77	17	6	100	149
Väestömäärä					
alle 5 000	79	16	5	100	19
5 000–9 999	83	8	8	100	36
10 000–19 999	80	7	13	100	30
20 000–49 000	78	22	0	100	41
50 000 tai yli	61	35	4	100	23
Aluehallintovirasto					
Lappi	94	6	0	100	16
Pohjois-Suomi	88	12	0	100	17
Länsi- ja Sisä-Suomi	69	23	8	100	39
Itä-Suomi	83	9	9	100	23
Lounais-Suomi	67	29	5	100	21
Etelä-Suomi	75	16	9	100	32

Koulukohtaisia yhteenvedoja laajoista terveystarkastuksista tehtiin vielä harvemmin kuin luokkakoh-
taisia yhteenvedoja. Ainoastaan vajaa viidennes terveyskeskuksista ilmoitti laativansa koulukohtaisen yh-
teenvedon ainakin osassa kouluista. Suurimmissa terveyskeskuksissa ja Lounais-Suomessa koulukohtaisia
yhteenvedoja laadittiin yleisemmin. (Taulukko 9.)

TAULUKKO 9. Koulukohtaisten yhteenvedojen laatiminen kouluterveydenhuollon laajoista terveystarkastuksista, terveyskeskusten osuus (%) väestömäärän ja alueen mukaan.

	Koulukohtaisen yhteenvedon laatiminen laajoista terveystarkastuksista				
	Ei	Joissakin kouluissa	Kyllä	Yhteensä %	N
Koko maa	83	15	2	100	149
Väestömäärä					
alle 5 000	79	16	5	100	19
5 000–9 999	92	6	3	100	36
10 000–19 999	83	17	0	100	29
20 000–49 000	81	17	2	100	42
50 000 tai yli	78	22	0	100	23
Aluehallintovirasto					
Lappi	88	13	0	100	16
Pohjois-Suomi	88	12	0	100	17
Länsi- ja Sisä-Suomi	87	8	5	100	39
Itä-Suomi	83	17	0	100	23
Lounais-Suomi	67	29	5	100	21
Etelä-Suomi	84	16	0	100	32

Muut määräaikaiset terveystarkastukset

Kunnan on järjestettävä määräaikaisia terveystarkastuksia kaikille ennalta määritellyyn ikä- tai vuosiluokkaan tai muuhun ryhmään kuuluvalle. Asetuksen mukaan määräaikaisista terveystarkastuksista pois jäävien tuen tarve tulee pyrkiä selvittämään. Lisäksi erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos oppilaassa, opiskelijassa, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua ja kehitystä.

Asetus edellyttää lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana yhdeksän terveystarkastusta, joista lääkäri on mukana vähintään kolmessa. Lapsen ollessa 1–6 vuoden iässä terveystarkastuksia on tehtävä kuusi, joista kaksi on terveydenhoitajan tai kätilön ja lääkärin yhdessä tekemiä laajoja terveystarkastuksia. Peruskoulussa on järjestettävä terveydenhoitajan terveystarkastus jokaisella vuosiluokalla, tarvittaessa laajojen terveystarkastusten väli vuosina tehtävät tarkastukset voivat olla lyhyehköjä. Lääkärin on oltava mukana kolmessa laajassa terveystarkastuksessa. Terveydenhoitajan on tehtävä terveystarkastus lukiossa ja ammattioppilaitoksessa opiskeleville ensimmäisenä opiskeluvuonna ja lääkärin kerran opintojen aikana. Terveystarkastuksia on kuvattu tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön (2009) julkaisemassa asetuksen soveltamisohjeessa.

Terveydenhoitajien tekemien määräaikaisten terveystarkastusten lukumäärä oli terveyskeskuksissa vuoden 2010 suunnitelman mukaan lastenneuvoloissa lähestulkoon asetuksen tasolla. Ensimmäisen ikävuoden aikana terveystarkastuksia suunniteltiin tehtäväksi jopa enemmän kuin asetus edellyttää. Sen sijaan peruskoulun oppilaiden terveystarkastuksia asetuksen mukaisesti suunnitelti järjestävänsä ainoastaan puolet terveyskeskuksista.

Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden terveystarkastusten tilanne oli huomattavasti parempi kuin peruskouluissa. Lähes kaikki (96 %) terveyskeskukset suunnittelivat järjestävänsä asetuksen mukaisen tarkastuksen lukiolaisille ja suurin osa (87 %) ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille. (Taulukko 10.)

TAULUKKO 10. Terveydenhoitajan määräaikaisten terveystarkastusten lukumäärä vuoden 2010 suunnitelmassa/runko-ohjelmassa. Asetuksen velvoite, velvoitteen täyttäneiden terveyskeskusten osuus (%) sekä tarkastusten lukumäärän keskiluku, neljännespisteet (kvartiiliväli, jonka väliin jää puolet terveyskeskuksista) ja vaihteluväli.

	Terveydenhoitajan terveystarkastukset vuoden 2010 suunnitelman mukaan					
	Asetuksen velvoite	Asetuksen velvoitteen täyttäneiden osuus, %	Keskiluku	Kvartiiliväli, jonka väliin jää puolet terveyskeskuksista	Vaihteluväli	N
Ensimmäisen ikävuoden aikana	9	95	9	8–10	5–13	147
1–6 vuoden iässä	6	91	6	6–7	1–9	145
Peruskoulu, vuosiluokat 1–9	9	51	9	6–9	3–10	144
Lukio	1	96	1	1–1	0–3	140
Ammatillinen oppilaitos	1	87	1	1–1	0–3	119
Ammattikorkeakoulu	0		0	0–1	0–3	87

Lääkärien määräaikaisten terveystarkastusten lukumäärä oli terveyskeskuksissa vuoden 2010 suunnitelman mukaan lähestulkoon asetuksen tasolla lastenneuvoloissa lapsen ollessa 1–6 vuoden ikäinen. Sen sijaan alle vuoden ikäisiä lapsia suunnitelti tarkastavansa asetuksen velvoitteiden mukaisesti ainoastaan 65 % terveyskeskuksista. Peruskoulun oppilaiden terveystarkastuksia asetuksen mukaisesti suunnitelti järjestävänsä ainoastaan hieman yli puolet terveyskeskuksista (56 %).

Lukioiden osalta tilanne oli hieman edellistä parempi, sillä 66 % terveyskeskuksista suunnitelti järjestävänsä lukiolaisille asetuksen mukaisen lääkärintarkastuksen. Heikoin tilanne oli ammatillisilla oppilai-

toksilla. Ainoastaan 43 % terveyskeskuksista suunnitteli ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille asetuksen mukaisen lääkärintarkastuksen. (Taulukko 11.)

TAULUKKO 11. Määräaikaisten lääkärintarkastusten lukumäärä vuoden 2010 suunnitelmassa/runko-ohjelmassa. Asetuksen velvoite, velvoitteen täyttäneiden terveyskeskusten osuus (%) sekä tarkastusten lukumäärän keskiluku, neljännespisteet (kvartiiliväli, jonka väliin jää puolet terveyskeskuksista) ja vaihteluväli.

	Lääkärin terveystarkastukset vuoden 2010 suunnitelman mukaan					
	Asetuksen velvoite	Asetuksen velvoitteen täyttäneiden osuus, %	Keskiluku	Kvartiiliväli, jonka väliin jää puolet terveyskeskuksista	Vaihteluväli	N
Ensimmäisen ikävuoden aikana	3	65	3	2–3	1–4	146
1–6 vuoden iässä	2	92	2	2–2	0–4	145
Peruskoulu, vuosiluokat 1–9	3	57	3	2–3	0–4	142
Lukio	1	66	1	0–1	0–1	116
Ammatillinen oppilaitos	1	46	0	0–1	0–2	96
Ammattikorkeakoulu	0		0	0–0	0–1	64

Kouluyhteisön terveellisyys ja turvallisuus

Asetuksen mukaan kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus on tarkastettava joka kolmas vuosi. Tarkastus on tehtävä yhteistyössä oppilaitoksen ja sen oppilaiden tai opiskelijoiden, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kesken. Lisäksi tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain. Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastamista on ohjeistettu 2000-luvulla annetuissa suosituksissa (Stakes 2002, Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2004). Sitä ennen velvoite sisältyi lääkintöhallituksen kouluterveydenhuoltoon koskevaan ohjekirjeeseen vuodelta 1981.

Alle puolet terveyskeskuksista (42 %) täyttää tällä hetkellä asetuksen velvoitteen peruskoulujen kouluyhteisöjen terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastamisesta, vaikka asetus on ollut voimassa tältä osin jo puolitoista vuotta. Muiden oppilaitosten osalta tilannetta ei selvitetty. Pienistä terveyskeskuksista (väestömäärä alle 10 000 asukasta) ainoastaan kolmannes täyttää asetuksen velvoitteen. Huolestuttavin tilanne on Lapissa, eikä Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueellakaan tilanne ole hyvä (18 % vs. 35 % terveyskeskuksista tekee tarkastuksen vähintään joka kolmas vuosi). (Taulukko 12.)

TAULUKKO 12. Peruskoulujen koulu yhteisön terveellisyden ja turvallisuuden tarkastaminen vuoden 2010 suunnitelman mukaan. Terveyskeskusten jakautuminen (%) väestömäärän ja alueen mukaan.

	Koulu yhteisön terveellisyden ja turvallisuuden tarkastaminen vuoden 2010 suunnitelman mukaan						
	Ei tietoa/ ei lainkaan		Harvemmin kuin joka kolmas vuosi tai tarpeen mukaan		Joka kolmas vuosi tai useammin		N
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm
Koko maa	28	18	63	40	66	42	157
Väestömäärä							
alle 5 000	4	20	9	45	7	35	20
5 000–9 999	12	33	12	33	12	33	36
10 000–19 999	4	13	12	38	16	50	32
20 000–49 000	6	13	21	47	18	40	45
50 000 tai yli	2	8	9	38	13	54	24
Aluehallintovirasto							
Lappi	7	41	7	41	3	18	17
Pohjois-Suomi	0	0	9	53	8	47	17
Länsi- ja Sisä-Suomi	6	15	15	37	20	49	41
Itä-Suomi	5	21	7	29	12	50	24
Lounais-Suomi	4	17	8	35	11	48	23
Etelä-Suomi	6	18	16	47	12	35	34

Suun terveydenhuolto

Noin puolet vastaajista jätti tyhjäksi suuhygienistin, hammashoitajan tai hammaslääkärin tekemiä terveystarkastuksia koskevan osuuden. Luvun ilmoittaneista terveystarkastuksista suurin osa täytti asetuksen velvoitteet. Ammatillisissa oppilaitoksissa asetuksen edellyttämän tarkastuksen teki hieman yli puolet (55 %) vastanneista, peruskoulussa vaaditut kolme tarkastusta 89 % vastanneista. (Taulukko 13.)

TAULUKKO 13. Suuhygienistin/hammashoitajan tai hammaslääkärin määräaikaisten terveystarkastusten lukumäärä vuoden 2010 suunnitelmassa/runko-ohjelmassa. Asetuksen velvoite, velvoitteen täyttäneiden terveystarkastusten osuus (%) sekä tarkastusten lukumäärän keskiluku, neljännespisteet (kvartiiliväli, jonka väliin jää puolet terveystarkastuksista) ja vaihteluväli.

	Suuhygienistin, hammashoitajan tai hammaslääkärin tekemät terveystarkastukset vuoden 2010 suunnitelman mukaan					
	Asetuksen velvoite	Asetuksen velvoitteen täyttäneiden osuus, %	Keskiluku	Kvartiiliväli, jonka väliin jää puolet terveystarkastuksista	Vaihteluväli	N
Ensisynnyttäjälle raskauden aikana	1	84	1	1–1	0–4	80
1–6 vuoden iässä	3	70	3	2–5	0–8	94
Peruskoulu, vuosiluokat 1–9	3	89	5	3–8	0–11	84
Lukio	1	71	1	0–2	0–6	72
Ammatillinen oppilaitos	1	55	1	0–1	0–3	64
Ammattikorkeakoulu	0		0	0–0	0–2	48

Lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen osalta ei ollut käytettävissä tietoa siitä, minkä terveystarkastusten alueella opiskeluterveydenhuollon palveluja edellyttäviä oppilaitoksia sijaitsi.

Tervehampaisten osuus

Asetus edellyttää lapsen suun terveyden tarkastamista 1- tai 2-vuotiaana, 3- tai 4-vuotiaana, 5- tai 6-vuotiaana sekä peruskoulun 1., 5. ja 8. luokalla. Kysyttäessä kahta ikäluokkaa kerralla, esim. 1-vuotiaita ja 2-vuotiaita, ei voida olla varmoja siitä, kuvaavatko kattavuudet vain sitä ikäluokkaa, joka terveystarkastuksessa on päätetty tarkastaa, vai molempia yhteensä.

Suun terveystarkastuksissa käyneiden lasten osuuden ilmoitti 87–90 terveystarkastuksesta (49–51%) ja tervehampaisten määrän 74–82 terveystarkastuksesta (42–46%). Suuren kadon vuoksi on tuloksiin suhtauduttava varauksella. Ensimmäistä lasta odottavien perheiden tarkastusten kattavuuden ilmoitti vain kuusi terveystarkastusta ja opiskelijoiden tarkastusten kattavuuden kaksi terveystarkastusta. Näitä tietoja ei raportoida lainkaan.

Terveystarkastusten ilmoittamat kattavuudet vaihtelivat 64 prosentista 77 prosenttiin. Tervehampaisten (d/D - indeksi = 0) keskimääräinen osuus laski 1–2-vuotiaiden lähes sadasta prosentista 14 ikävuoteen mennessä puoleen. Terveystarkastusten välillä oli suuria eroja sekä tarkastusten kattavuudessa että tervehampaisten osuuksissa. (Taulukko 14.)

TAULUKKO 14. Suun terveystarkastuksissa käyneiden osuus (prosenttia ikäluokasta) ja tervehampaisten eli d/D=0 osuus tarkastetuista. Keskiluku ja kvartiilipisteet, joiden väliin jää puolet terveystarkastuksista.

	Tarkastettuja, %			d/D=0, % tarkastetuista		
	Keskiluku	Kvartiiliväli	N	Keskiluku	Kvartiiliväli	N
1–2-vuotiaat	65	42–86	87	99	95–100	74
3–4-vuotiaat	64	50–83	90	92	89–95	78
5–6-vuotiaat	70	55–82	89	80	73–89	82
7-vuotiaat	77	48–92	87	73	61–90	77
11-vuotiaat	77	47–87	88	63	43–76	80
14-vuotiaat	68	49–87	87	51	34–67	76

Tarkasteltaessa suun terveystarkastusten kattavuutta terveystarkastuksen koon mukaan on nähtävissä selkeä trendi, jonka mukaisesti pienemmissä terveystarkastuksissa kattavuus oli parempi kuin suuremmisissa terveystarkastuksissa. Alueiden välillä ei samanlaista systemaattisuutta ollut nähtävissä. (Taulukko 15.)

TAULUKKO 15. Suun terveystarkastuksissa käyneiden 7-vuotiaiden osuus (prosenttia ikäluokasta) terveystarkastuksen väestömäärän ja alueen mukaan. Keskiluku (mediaani) ja kvartiilipisteet, joiden väliin jää puolet terveystarkastuksista.

	Keskiluku	Kvartiiliväli, jonka väliin jää puolet terveystarkastuksista	Vaihteluväli	N
Koko aineisto	77	48–92	0–100	87
Väestömäärä				
alle 5 000	97	62–100	3–100	11
5 000–9 999	80	67–90	0–100	15
10 000–19 999	72	50–88	20–99	18
20 000–49 000	74	46–89	3–100	24
50 000 tai yli	68	40–81	7–99	19
Aluehallintovirasto				
Lappi	93	48–99	3–100	9
Pohjois-Suomi	77	66–95	42–100	10
Länsi- ja Sisä-Suomi	67	32–81	7–100	19
Itä-Suomi	68	57–90	20–100	15
Lounais-Suomi	80	50–88	0–97	15
Etelä-Suomi	78	42–92	3–99	18

ASETUKSEN TOIMEENPANON EDELLYTYKSET

Asetuksen käsittely johtoryhmissä ja luottamushenkilöhallinnossa

Aineiston tiedonkeruuhetkellä asetuksen antamisesta oli ehtinyt kulua noin vuosi. Tästä huolimatta yhdeksän prosenttia terveyskeskuksista ilmoitti, että asetusta ei ollut lainkaan käsitelty terveyskeskuksen johtoryhmässä. Terveyskeskuksen luottamushenkilöhallinnossa vastaava osuus oli vielä suurempi, 18 %. Päätöksiä asetuksen pohjalta oli tehty johtoryhmässä kahdessa kolmesta (63 %) terveyskeskuksesta, luottamushenkilöhallinnossa joka kolmannessa (32 %). (Taulukko16.)

TAULUKKO 16. Asetuksen käsittely terveyskeskusten johtoryhmissä ja luottamushenkilöhallinnossa.

	Terveyskeskuksen johtoryhmässä				Terveyskeskuksen luottamushenkilöhallinnossa				N
	Ei lainkaan		Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä		Ei lainkaan		Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä		
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	
Koko maa	14	9	98	63	27	18	50	32	154–155
Väestömäärä									
alle 5 000	2	9	12	52	5	21	5	21	23–24
5 000–9 999	3	8	20	56	7	21	8	24	34–36
10 000–19 999	4	13	20	63	6	21	8	28	29–32
20 000–49 000	5	12	26	63	9	20	16	36	41–44
50 000 tai yli	0	0	20	87	0	0	13	57	23
Aluehallintovirasto									
Lappi	2	13	11	69	3	18	8	47	16–17
Pohjois-Suomi	1	6	14	82	2	14	4	29	14–17
Länsi- ja Sisä-Suomi	2	5	24	62	9	22	11	27	39–41
Itä-Suomi	5	20	15	60	6	24	7	28	25
Lounais-Suomi	1	5	15	68	2	10	8	35	20–22
Etelä-Suomi	3	9	19	54	4	11	12	17	35–36

Henkilöstövoimavarat

Asetuksen sisältö ja velvoitteet perustuvat suurelta osin aikaisempiin kansallisiin ohjeisiin ja suosituksiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 2006; Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2004). Lähtökohtana on ollut, että asetuksen mukaisten palvelujen järjestäminen edellyttää suositusten mukaista henkilöstömäärää (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009). Muutoin asetuksen velvoitteita ei pystytä toteuttamaan. Henkilöstövoimavariatietoja on kerätty kunnilta erillistiedonkeruina vertailukelpoisella menetelmällä vuodesta 2004/5 lähtien. Seuraavassa esitetään tiedot äitiys- ja lastenneuvolan, kouluterveydenhuollon ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajien henkilöstövoimavaroista. Muutamilla terveyskeskuksilla on ollut vaikeuksia ilmoittaa erikseen äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajien ja lääkärin työpanos, sillä työntekijät toimivat molemmissa neuvoloissa. Nämä terveyskeskukset ovat arvioineet työpanosten jakautumisen. Tästä johtuen äitiys- ja lastenneuvolan henkilöstövoimavarat esitetään vuoden 2010 tiedonkeruun osalta TEAviisarissa (www.thl.fi/teaviisari) yhtenä kokonaisuutena.

Äitiysneuvoissa sekä terveydenhoitaja- että lääkärimitoitus täyttyi noin puolessa terveyskeskuksista. Lastenneuvoissa terveydenhoitajan mitoitussuosituksen täytti runsas neljännes (28 %) ja lääkärimitoituksen ainoastaan 15 %. Kouluterveydenhuollossa terveydenhoitajien mitoitussuosituksen täytti 60 % ja lääkärimitoituksen ainoastaan 5 %. (Taulukot 17 ja 18.)

Opiskeluterveydenhuollossa suosituksena on kokopäiväinen terveydenhoitaja toisella asteella 600–800 ja korkea-asteella 800–1000 opiskelijaa kohti. Lääkärille suositus on 2 500–3 000 opiskelijaa lääkärin henkilötyövuotta kohti. Kun suosituksena pidetään korkeintaan 800 opiskelijaa/terveydenhoitaja ja 3 000 opiskelijaa/lääkäri, terveydenhoitajamitoitussuosituksen täytti 42 % ja lääkärimitoitussuosituksen 10 % niistä terveyskeskuksista, jotka ilmoittivat alueellaan sijaitsevan opiskeluterveydenhuoltoa edellyttäviä oppilaitoksia. (Taulukot 17 ja 18.)

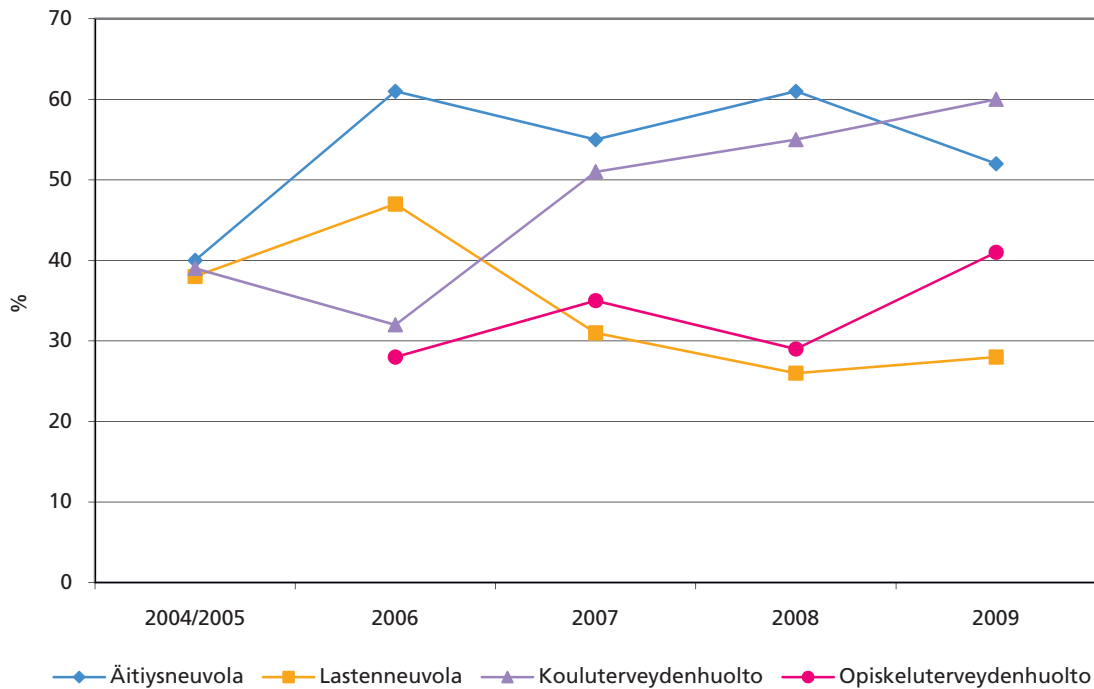
TAULUKKO 17. Äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien henkilöstömitoitus vuonna 2009. Valtakunnallinen suositus, suosituksen täyttäneiden terveyskeskusten osuus (%) sekä henkilöstömitoituksen keskiluku ja kvartiiliväli, jonka väliin sijoittuu puolet terveyskeskuksista.

	Terveydenhoitajan henkilöstömitoitus				
	Valtakunnallinen suositus	Valtakunnallisen suosituksen täyttäneiden osuus, %	Keskiluku	Kvartiiliväli, jonka väliin jää puolet terveyskeskuksista	N
Äitiysneuvola	80 synnytystä/ htv	52	79	66–96	145
Lastenneuvola	340 0–6-vuotias-ta/htv	28	401	335–467	145
Kouluterveydenhuolto	600 oppilasta/htv	60	571	486–668	145
Opiskeluterveydenhuolto	800 (600–1 000) opiskelijaa/htv	42	875	637–1 100	126

TAULUKKO 18. Äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäreiden henkilöstömitoitus vuonna 2009. Valtakunnallinen suositus, suosituksen täyttäneiden terveyskeskusten osuus (%) sekä henkilöstömitoituksen keskiluku ja kvartiiliväli, jonka väliin sijoittuu puolet terveyskeskuksista.

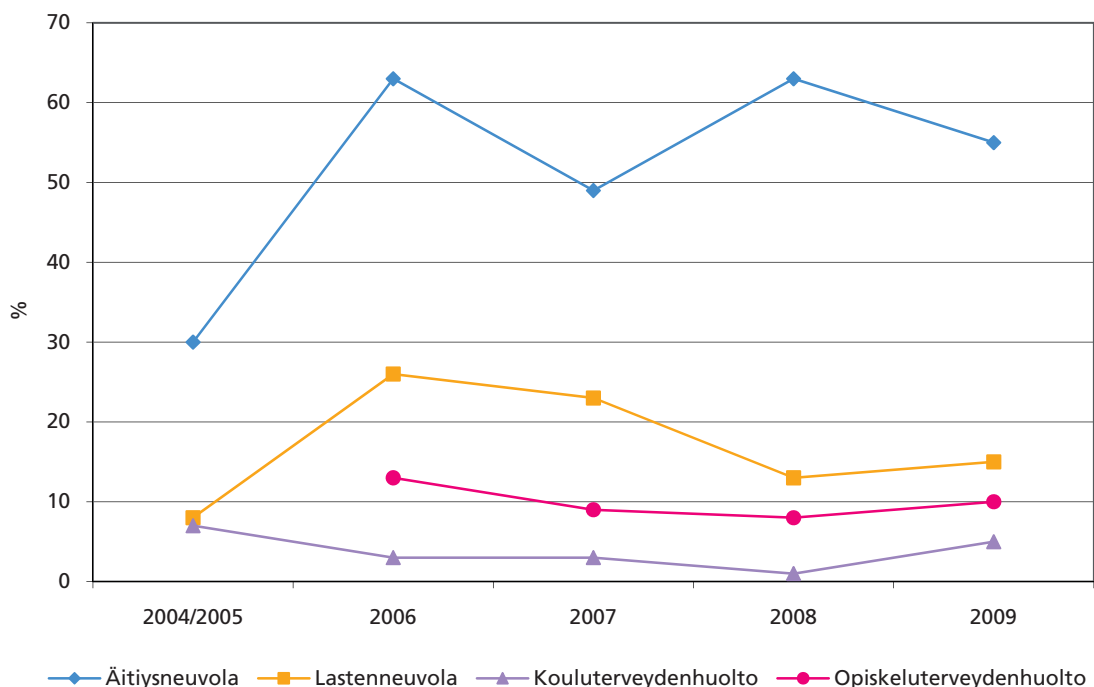
	Lääkärin henkilöstömitoitus				
	Valtakunnallinen suositus	Valtakunnallisen suosituksen täyttäneiden osuus, %	Keskiluku	Kvartiiliväli, jonka väliin jää puolet terveyskeskuksista	N
Äitiysneuvola	800 synnytystä/ htv	55	757	516–1 063	137
Lastenneuvola	2 400 0–6-vuotias-ta/htv	15	4 303	2 999–5 407	136
Kouluterveydenhuolto	2 100 oppilasta/htv	5	7 162	4 398–10 274	131
Opiskeluterveydenhuolto	3 000 (2 500–3 000) opiskelijaa/htv	10	13 634	6 108–74 035	110

Aivan viime vuosina ei äitiys- ja lastenneuvoloiden henkilöstöresursseissa ole tapahtunut suuria muutoksia. Kouluterveydenhuollon osalta on nähtävissä hienoista positiivista kehitystä. Esimerkiksi vuodesta 2007 on henkilöstömitoitussuosituksen täyttäneiden terveyskeskusten osuus kasvanut 50 %:sta 60 %:iin. (Kuviot 1 ja 2.)

KUVIO 1. Valtakunnallisten terveydenhoitajien henkilöstömitoitussuosituksen toteutuminen (prosenttiosuus) terveyskeskuksissa vuosina 2004/2005*–2009. Lähteet: Hakulinen-Viitanen ym. 2005, 2008; Rimpelä ym. 2006, 2007, 2008; Wiss 2009.

* Äitiys- ja lastenneuvolatieto vuodelta 2004, kouluterveydenhuollon tieto vuodelta 2005.

KUVIO 2. Valtakunnallisten lääkärin henkilöstömitoitussuosituksen toteutuminen (prosenttiosuus) terveyskeskuksissa vuosina 2004/2005*–2009. Lähteet: Hakulinen-Viitanen ym. 2005, 2008; Rimpelä ym. 2006, 2007, 2008; Wiss 2009.

* Äitiys- ja lastenneuvolatieto vuodelta 2004, kouluterveydenhuollon tieto vuodelta 2005.

TAULUKKO 19. Äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien ja lääkäreiden henkilöstömitoituksen keskiluku vuonna 2009 terveyskeskuksen väestömäärän ja alueen mukaan.

	Äitiysneuvola		Lastenneuvola		Kouluterveydenhuolto		Opiskeluterveydenhuolto		N	
	Th	Lääkäri	Th	Lääkäri	Th	Lääkäri	Th	Lääkäri	Th	Lääkäri
Suositus	80	800	340	2 400	600	2 100	600–1 000	2 500–3 000		
Koko aineisto	79	757	401	4 303	571	7 162	875	13 634	126–145	110–137
Väestömäärä										
alle 5 000	81	594	303	3 872	484	7 038	649	8 615	11–19	8–21
5 000–9 999	66	597	369	3 934	578	8 474	840	13 608	28–34	22–34
10 000–19 999	82	669	410	4 200	587	6 970	706	12 280	26–29	21–26
20 000–49 000	80	900	408	4 340	541	7 191	862	18 425	38–40	35
50 000 tai yli	85	777	457	4 626	593	6 427	976	11 100	23–23	21–24
Aluehallintovirasto										
Lappi	79	904	307	4936	563	11 261	779	16 484	17–17	14–17
Pohjois-Suomi	92	730	477	4195	650	6 983	884	∞	13–14	10–12
Länsi- ja Sisä-Suomi	73	815	381	4772	552	7 199	719	12 889	28–36	25–34
Itä-Suomi	81	667	434	3713	624	8 643	890	9 610	19–21	17–23
Lounais-Suomi	82	651	382	3647	522	7 221	852	9 633	20–23	16–22
Etelä-Suomi	79	826	406	4316	571	5 218	949	15 035	28–33	28

Taulukosta 19 nähdään, että pienemmissä terveyskeskuksissa äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitaja- ja lääkäriresurssit olivat paremmat kuin suuremmissa terveyskeskuksissa. Kouluterveydenhuollon osalta vastaavaa ei ole havaittavissa. Alueellisessa tarkastelussa erottuu Lappi muista alueista erityisesti heikon lääkäriresurssin osalta.

Vastuuhenkilöiden nimeäminen

Asetuksen soveltamisohjeissa edellytetään vastuuhenkilön nimeämistä neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. Terveyskeskuksilta kysyttiin, ovatko ne nimenneet äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan sekä koulu- tai opiskeluterveydenhuollon johtamisesta tai kehittämisestä vastaavan hoitajan tai lääkärin. Lähes kaikissa terveyskeskuksissa (94 %, 95 %), oli nimetty näistä toiminnoista vastaava hoitaja, monesti myös lääkäri (82 %, 82 %). Neuvolatoiminnasta vastaava henkilö oli kokonaan nimeämättä vain 4 prosentissa ja koulu- tai opiskeluterveydenhuollosta vastaava 3 prosentissa terveyskeskuksista.

Toimintaohjeiden laatiminen

Asetuksessa edellytetään, että terveydenhoitajan, kättilön tai lääkärin on pyrittävä selvittämään määräraikaista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve. Tällä säännöksellä on haluttu tehostaa syrjäytymisen ehkäisyä ja varhaista tukea. Yhtenäisten toimintatapojen varmistamiseksi tarvitaan yhteisesti sovittuja menettelytapoja. Terveyskeskuksista 27 % ilmoitti, että heillä oli kirjattu toimintaohje tuen ja ohjauksen tarjoamisesta neuvolan ja kouluterveydenhuollon määräraikaisista terveystarkastuksista pois jääneille.

Asetus veloitaa järjestämään terveysneuvonnan ja terveystarkastukset siten, että lasten, nuorten ja perheiden erityisen tuen tarve pystytään tunnistamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja järjestämään tarpeenmukainen tuki viiveettä. Tuen tarpeiden tunnistamista voidaan edistää sopimalla yhteinen toimintakäytäntö. Kirjattu käytäntö perheen erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa oli 77 %:ssa ja opiskelijan erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa 59 %:ssa terveyskeskuksista.

Kuntalaisten osallisuus

Terveyskeskuksilta kysyttiin, ovatko äitiysneuvolan terveystarkastusten sekä lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten ajankohdat sisältö sekä kuvaus opiskelijoille järjestettävistä terveyden- ja sairaanhoitopalveluista terveyskeskuksen tai kunnan verkkosivuilla kuntalaisten avoimesti tarkasteltavissa. Vastanneista 43 % ilmoitti, että opiskelijoille järjestettävät palvelut on kuvattu verkossa. Vastaava osuus äitiysneuvolan tarkastuksissa ja kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa oli 21 %, lastenneuvolan laajoissa terveystarkastuksissa 19 %.

Asiakaspalautekyselyä vuoden 2009 aikana oli toteuttanut äitiys- ja lastenneuvolatoiminnasta 28 % ja koulu- tai opiskeluterveydenhuollosta 26 % terveyskeskuksista.

Valtionosuuden korotuksen huomioiminen

Asetuksen mukaisten palvelujen tasapuolisen saatavuuden parantaminen sisältyy valtioneuvoston hyväksymiin vuosien 2010–2013 ja 2011–2014 peruspalveluohjelmiin (Valtiovarainministeriö 2009, 2010). Asetuksen sisältö ja velvoitteet perustuvat suurelta osin aikaisempiin kansallisiin ohjeisiin ja suosituksiin. Lähtökohtana on ollut, että asetuksen mukaisten palvelujen järjestäminen edellyttää suositusten mukaista henkilöstömäärää. Muutoin asetuksen velvoitteita ei pystytä toteuttamaan.

Asetuksen mukaisten palvelujen järjestämiseksi on valtion vuoden 2010 talousarviossa korotettu kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia 9 250 000 eurolla (noin 1,7 euroa asukasta kohden). Samansuuruinen valtionosuuksien korotus on tehty valtionalouden kehyksissä 2011–2014 myös vuodelle 2011 (yhteensä 3,4 euroa asukasta kohden). Nämä korotukset jäävät pysyvästi kuntien saamiin valtionosuuksiin. Valtionosuus on 50 % arvioidusta kuntien lisärahoitustarpeesta. Yhden terveydenhoitajan arvioidut palkkakulut vuonna 2009 olivat 40 000 ja lääkärin 101 000 euroa. Sosiaali- ja terveysministeriön laskelmien mukaan esimerkiksi 100 000 asukkaan kunnassa pelkästään valtionosuudella voisi palkata 3 uutta lääkärää tai 8,5 uutta terveydenhoitajaa. (Pelkonen ja Kolimaa 2010.)

Ainostaan 53 terveyskeskusta (34 %) ilmoitti huomioineensa valtionosuuden korotuksen vuoden 2010 talous- ja toimintasuunnitelman valmistelussa. Suuret terveyskeskukset (yli 50 000 väestömäärä) ilmoittivat muita yleisemmin (57 %) huomioineensa valtionosuuden korotuksen. (Taulukko 20.)

TAULUKKO 20. Valtionosuuden korotuksen vuoden 2010 talous- ja toimintasuunnitelman valmistelussa huomioineet terveyskeskukset väestömäärän ja alueen mukaan.

	Ei %	Kyllä %	Yhteensä %	N
Koko maa	66	34	100	154
Väestömäärä				
alle 5 000	62	38	100	24
5 000–9 999	69	31	100	35
10 000–19 999	70	30	100	30
20 000–49 000	74	26	100	42
50 000 tai yli	43	57	100	23
Aluehallintovirasto				
Lappi	71	29	100	17
Pohjois-Suomi	56	44	100	16
Länsi- ja Sisä-Suomi	72	28	100	40
Itä-Suomi	62	38	100	24
Lounais-Suomi	75	25	100	20
Etelä-Suomi	56	44	100	36

YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT

Asetuksen edellyttämän yhtenäisen toimintaohjelman neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuololle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuololle oli laatinut vain puolet terveyskeskuksista, vaikka asetusta oli kyselyyn tekoheikellä ollut siltä osin voimassa jo lähes vuoden. Toimintaohjelman avulla voidaan lisätä toiminnan suunnitelmallisuutta ja koordinoitua sekä yhtenäistä toimintatapoja. Se on myös väline liittämään asetuksessa tarkoitettuja toimintoja osaksi laajempaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin suunnittelua. Vastuuhenkilöiden kiitettävä määrä ennakoinee toimintaohjelmien laatimisen yleistymistä.

Puolet terveyskeskuksista ilmoitti tehneensä laajan terveystarkastuksen ensimmäistä lasta odottavalle perheelle vuonna 2009. Keskimäärin äitiys- ja lastenneuvolassa tehtiin kaksi laajaa terveystarkastusta, kun asetuksessa niitä edellytetään neljä. Lisäksi koko perheen hyvinvoinnin arvio, jonka tulisi olla keskeinen osa laajaa terveystarkastusta, sisältyi siihen vain noin puolessa terveyskeskuksista. Lapsen psykososiaalisen kehityksen arvio sisältyi laajaan terveystarkastukseen suurimmassa osassa terveyskeskuksista, mutta raportoiduista menetelmistä vain osa kohdentuu puhtaasti lapsen psykososiaaliseen kehityksen arviointiin. Jatkossa on tarpeen kiinnittää huomiota siihen, että kehityksen eri alueiden arviointiin on saatavissa kansallisesti hyväksytyjä ja luotettaviksi todettuja menetelmiä.

Peruskoulussa asetuksen mukaiset kolme laajaa terveystarkastusta teki noin puolet terveyskeskuksista. Pelkkä lukumäärän tarkastelu antaa kuitenkin todellisuutta positiivisemmän kuvan. Esimerkiksi koko perheen hyvinvoinnin arvio sisältyi laajaan tarkastukseen kaikissa toimialueen kouluissa vain 23 %:ssa terveyskeskuksista. Opettajan arviota oppilaasta pyydettiin systemaattisesti vain joka kolmannessa terveyskeskuksessa. Luokka- ja koulukohtaisia yhteenvetoja laajojen terveystarkastusten tuloksista laati vain muutama terveyskeskus. Tämä on jatkossa suuri haaste, joka vaatii myös osaamista yhteenvetojen tekemisestä sekä teknisiä ratkaisuja. Terveyskeskusten työtä helpottaa jos yhteenvetojen laatimista linjataan kansallisesti.

Jatkossa laajoja terveystarkastuksia on tarpeen kehittää kansallisten suuntaviivojen perustella. Terveystarve ja hyvinvoinnin laitos laatii laajoja terveystarkastuksia koskevat ohjeet kunnille vuonna 2011.

Lastenneuvolan määräaikaisten terveystarkastusten lukumäärät olivat vähintään asetuksen edellyttämällä tasolla jo terveyskeskusten vuoden 2010 suunnitelmissa. Ainoastaan puolet terveyskeskuksista suunnitteli, että kouluterveydenhoitaja tekee terveystarkastuksen asetuksen mukaisesti vuosittain kaikille oppilaille. Toisen asteen oppilaitoksissa tehtävä terveydenhoitajan tarkastus toteutui lähes jokaisessa terveyskeskuksessa.

Lääkärintarkastukset lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana suunnitteli toteuttavansa asetuksen mukaisesti vain 65 %, mutta 1–6 vuoden iässä 92 % terveyskeskuksista. Peruskoulun lääkärintarkastukset olivat suunnitelmissa hieman yli puolella (57 %). Lukiossa lääkärintarkastus sisältyi terveyskeskuksen suunnitelmaan 66 %:lla, mutta ammatillisissa oppilaitoksissa vain 46 %:lla.

Suun terveydenhuoltoa koskeviin kysymyksiin saatiin niin vähän vastauksia, että tulokannassa tulee olla varovainen. Saadut vastaukset kuitenkin osoittavat, että tietojärjestelmät näyttävät jo nykyisellään mahdollistavan suun terveydenhuollon toiminnan tarkastelun varsin monipuolisesti ja sitä tulisikin aktiivisesti hyödyntää kunnan toiminnan suunnittelussa ja johtamisessa. Tämä osa-alue vaatii jatkossa tarkempaa selvitystä.

Alle puolet terveyskeskuksista (42 %) täyttää tällä hetkellä asetuksen veloitteen peruskoulujen kouluyhteisöjen terveellisyys- ja turvallisuuden tarkistamisesta, vaikka asetusta on ollut voimassa tältä osin jo puolitoista vuotta. Terveystarve edistämisen voimavaroja ei käytetä tarkoituksenmukaisesti, ellei yksilöiden terveysseurannan ja -neuvonnan ohella kiinnitetä huomiota oppilaiden ja opiskelijoiden fyysiseen ja psykososiaaliseen ympäristöön.

Vuonna 2009 valtakunnalliset suositukset terveydenhoitajien henkilöstömitoituksesta toteutuivat äitiysneuvolan osalta 52 %:ssa terveyskeskuksista. Lastenneuvolassa vastaava osuus oli 28 %, kouluterveydenhuollossa 60 % ja opiskeluterveydenhuollossa 41 %. Äitiysneuvolan voimavaroissa on nähtävissä hienoa laskua, joka saattaa selittyä sillä, että aikaisempina vuosina ei ole erikseen kysytty ehkäisyneuvonnan

työpanosta, vaan se on saattanut sisältyä terveyskeskusten ilmoittamiin äitiysneuvolan työpanoksiin. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa suositukset täyttävien osuus vaikuttaisi olevan hieman kasvussa.

Lääkäreiden henkilöstömitoituksen täytti äitiysneuvolassa 55 % terveyskeskuksista. Lastenneuvolassa (15 %), kouluterveydenhuollossa (5 %) ja opiskeluterveydenhuollossa (10 %) jäätiin edelleen kauas suositellusta. Lääkäreiden työpanoksen osalta ei ole havaittavissa kehitystä.

Ainostaan 53 terveyskeskusta (34 %) ilmoitti huomioineensa valtiosuuden korotuksen vuoden 2010 talous- ja toimintasuunnitelman valmistelussa. Jatkossa valtiosuuden hyödyntäminen on avainasemassa puutteellista henkilöstövoimavaratilannetta korjattaessa.

Tulokset osoittavat, että huomattavan suurella osalla kunnista on vaikeuksia selviytyä asetuksen velvoitteista. Suurimmat haasteet ovat riittävän lääkärityöpanoksen turvaamisessa ja yhteisönäkökulman sisällyttämisessä osaksi normaalia toimintaa. Kyse on siis sekä voimavaroista että henkilöstön osaamisesta. Riittävien voimavarojen turvaaminen on sekä viranhaltijoiden että erityisesti resursseista päättävien luottamushenkilöiden vastuulla. Viranhaltijoiden on kuitenkin aktiivisesti tuotava heidän tietoonsa kunnan tämän hetkinen tilanne. Tätä tukee erityisesti THL:n maksuton TEAviisari-verkkopalvelu (www.thl.fi/teaviisari), josta näkee kuntakohtaiset tulokset. Oman kunnan tietoja voi verrata myös muiden kuntien tietoihin. Osaamisen vahvistaminen vaatii koulutusta, jossa voidaan hyödyntää mm. THL:n tuottamaa materiaalia ja palveluja.

Asetus on tarkoitettu apuvälineeksi lasten ja nuorten terveyspalvelujen painopisteen siirtämiseksi kansallisten linjausten mukaisesti ennakoivaan ja ehkäisevään toimintaan sekä varhaiseen tukeen. Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat välttämätön osa muiden peruspalvelujen kokonaisuutta, sillä ne ovat – tavoittaessaan kaikki lapset ja nuoret – keskeisin väylä tuen tarpeiden varhaisessa tunnistamisessa ja tuen nopeassa järjestämisessä. Asetuksen mukaisen toiminnan ennakoidaan myös vähentävän syrjäytymistä. Kunnille ehkäisevä toiminta on paras keino korjaavien palvelujen tarpeen ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi.

Lähteet

- Hakulinen-Viitanen T, Pelkonen M & Haapakorva A. 2005. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:22. Helsinki.
- Hakulinen-Viitanen T, Pelkonen M, Saaristo V, Hastrup A & Rimpelä M. 2008. Äitiys- ja lastenneuvolatoiminta. Tulokset ja seurannan kehittäminen. Stakes Raportteja 21/2008. Helsinki.
- Kansanterveyslaki 66/1972.
- Laki kansanterveyslain muuttamisesta 928/2005.
- Laki kansanterveyslain muuttamisesta 626/2007.
- Lääkintöhallitus. 1981. Ohjeet kouluterveydenhuollosta. Lääkintöhallituksen ohjekirje. Dno 1392/02/81. Helsinki.
- Lääkintöhallitus. 1988. Äitiyshuolto terveyskeskuksissa. Lääkintöhallituksen ohjekirje 2/1988. Dno 653/02/86. Helsinki.
- Mäki P, Hakulinen-Viitanen T & Laatikainen T. (toim.) 2011. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Menetelmäkäsikirja. THL Opas 14. Helsinki.
- Pelkonen M & Kolimaa M. 2010. Uusi asetus terveydenhoitajan työn tukena. Terveystietä-lehti 6/2010.
- Rimpelä M, Wiss K, Saaristo V, Kivimäki H, Kosunen E & Rimpelä A. 2006. Kouluterveydenhuolto, syksy 2005 – peruseräraportti kyselystä terveyskeskusjohtajille. Verkkojulkaisu. Stakes. Tampere. http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/DEB37013-2491-4628-8E51-43FF-D9ADD64F/0/TK_KTHperuseraportti180106.pdf
- Rimpelä M, Wiss K, Saaristo V, Happonen H, Kosunen E & Rimpelä A. 2007. Kouluterveydenhuollon laatusuosituksen toimeenpano 2004–2007. Stakesin työpapereita 32/2007. Helsinki.
- Rimpelä M, Happonen H, Saaristo V, Wiss K & Rimpelä A. 2008. Äitiys- ja lastenneuvoloitten sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon käynnit, terveystarkastukset ja voimavarat 2007–2009. Stakes Raportteja 40/2008. Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2006. Opiskeluterveydenhuollon opas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:12. Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:17. Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2009. Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja soveltamisohjeet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:20. Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto. 2004. Kouluterveydenhuollon laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:8. Helsinki.
- Stakes 2002. Kouluterveydenhuolto 2002. Opas kouluterveydenhuollossa, peruskouluille ja kunnille. Stakes Oppaita 51. Helsinki.
- TEAvisari. <http://www.thl.fi/TEAvisari>
- Terveystarkastuslaki 1326/2010.
- Valtioneuvoston asetus 380/2009 neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.
- Valtiovarainministeriö. 2009. Peruspalveluohjelma 2010–2013. Valtiovarainministeriön julkaisuja 15/2009. Helsinki.
- Valtiovarainministeriö. 2010. Peruspalveluohjelma 2011–2014. Valtiovarainministeriön julkaisuja 21a/2010. Helsinki.
- Viisainen K. (toim.) 1999. Seulontatutkimukset ja yhteistyö äitiyshuollossa. Suositukset 1999. Stakes Oppaita 34. Helsinki.
- Wiss K. 2009. Henkilöstövoimavarat. Teoksessa Rimpelä M, Saaristo V, Wiss K & Ståhl T (toim.): Terveystarkastukset ja voimavarat terveyskeskuksissa 2008, s. 166–178. THL Raportti 19/2009. Helsinki.

Liite 1. Terveydenedistämisasiivisuus perusterveydenhuollossa 2010 -tiedonkeruulomake

Terveydenedistämisasiivisuus (TEA) perusterveydenhuollossa 2010

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS
Institutet för hälsa och välfärd

Ohjeita vastaamiseen

- Suosittelemme vastauksen täyttämistä ensin paperiselle lomakkeelle. Vastaamisen voi keskeyttää "Keskeytä"-painikkeesta ja jatkaa myöhemmin.
- Lähettämisen jälkeen vastaukseen ei voi palata. Jos vastausta halutaan lähettämisen jälkeen korjata, pyydämme ottamaan yhteyttä: vesa.saaristo@thl.fi.
- Lukumääriä koskeviin kysymyksiin kirjoitetaan vain pelkkä numero, ei muita merkkejä (ei pisteitä, kirjaimia eikä väliviivoja).
- Lomakkeen lopussa on avoin vastaus tila lisätiedennyksille ja kommentteille.

Terveyskeskuksella tarkoitetaan kaikissa kysymyksissä kunnan kansanterveystyöstä vastaavaa tahoa.

Taustatietoja terveyskeskuksesta

1)

Terveyskeskuksen nimi

Vastaajan yhteystiedot

Nimi

Virkanimike

Puhelin

Sähköposti

2) Vastaukset valmisteltiin

	Ei	Kyllä
johtoryhmässä.	☐	☐
muuten johtavien viranhaltijoiden yhteistyönä.	☐	☐
yhteistyössä terveyden edistämisen vastuhenkilö(jide)n kanssa.	☐	☐
yksittäisen johtavan viran/toimenhaltijan toimesta.	☐	☐
yksittäisen muun viran-/toimenhaltijan toimesta.	☐	☐

3) Terveyskeskuksen vastuuväestötietoja

	Ei tietoa	Ei lainkaan	On tietoa	Oppilaiden/opiskelijoiden lukumäärä
Terveyskeskuksen vastuulla olevien kouluterveydenhuollon oppilaiden lukumäärä 20.9.2009	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Terveyskeskuksen vastuulla olevien opiskeluterveydenhuollon opiskelijoiden lukumäärä 20.9.2009	☐	☐	☐	<input type="text"/>

4) Mikä sähköinen asiakas-/potilastietojärjestelmä on käytössä terveyskeskuksessanne?

Ei mitään

Effica

Pegasos

Finstar

Mediatr

Jokin muu, mikä?

5) Onko terveyskeskuksenne käytössä raportointiohjelmistoja, jotka mahdollistavat potilasryhmittäisten tilastoyhteenvetojen laatimisen asiakas-/potilastietojärjestelmästä?

Ei

Kyllä

Sitoutuminen

Keskeytä

6) Miten terveyskeskuksen LUOTTAMUSHENKILÖHALLINNOSSA (lautakunta, kuntayhtymän hallitus tms.) on käsitelty tämän valtuustokauden aikana seuraavia säädöksiä ja asiakirjoja?

	Ei ole lainkaan käsitelty	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Terveys 2015 -kansanterveysohjelma	☐	☐	☐	☐
Terveyden edistämisen laatusuositus	☐	☐	☐	☐
Kansallinen terveyserojen kaventamisen toimintaohjelma 2008–2011	☐	☐	☐	☐
Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelma	☐	☐	☐	☐
Seulontaohjelmat-opas	☐	☐	☐	☐
Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinoista	☐	☐	☐	☐
Terveyden edistäminen terveyskeskuksissa 2008 -raportti	☐	☐	☐	☐
Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma (Mieli 2009)	☐	☐	☐	☐
Valtioneuvoston asetus 380/2009 neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta	☐	☐	☐	☐
Lähiuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset sosiaali- ja terveystoimelle 2008	☐	☐	☐	☐

7) Miten terveyskeskuksen JOHTORYHMÄSSÄ on hyödynnetty tämän valtuustokauden aikana seuraavia säädöksiä ja asiakirjoja?

	Ei ole lainkaan käsitelty	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Terveys 2015 -kansanterveysohjelma	☐	☐	☐	☐
Terveyden edistämisen laatusuositus	☐	☐	☐	☐
Kansallinen terveyserojen kaventamisen toimintaohjelma 2008–2011	☐	☐	☐	☐
Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelma	☐	☐	☐	☐
Seulontaohjelmat-opas	☐	☐	☐	☐
Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinoista	☐	☐	☐	☐
Terveyden edistäminen terveyskeskuksissa 2008 -raportti	☐	☐	☐	☐
Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma (Mieli 2009)	☐	☐	☐	☐
Valtioneuvoston asetus 380/2009 neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta	☐	☐	☐	☐
Lähiuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset sosiaali- ja terveystoimelle 2008	☐	☐	☐	☐
TEAvisari-verkkopalvelu	☐	☐	☐	☐

8) Sisältyvätkö seuraavat Terveys 2015 -kansanterveysohjelman tavoitteet terveyskeskuksen toiminta- ja taloussuunnitelmaan vuonna 2010?

	Ei	Kyllä
Lasten hyvinvointi ja terveydentila paranee	☐	☐
Lasten turvallisuus vähenee	☐	☐
Nuorten tupakointi vähenee	☐	☐
Nuorten alkoholin ja huumeiden käyttö eivät ole yleisempiä kuin 1990-luvulla	☐	☐
Nuorten aikuisten miesten tapaturmainen ja väkivaltainen kuolleisuus alenee	☐	☐
Työikäisten työ- ja toimintakyky paranee	☐	☐
Työikäisten työelämän olosuhteet paranevat	☐	☐
Yli 75-vuotiaiden toimintakyky paranee	☐	☐
Väestön tyytyväisyys terveyspalvelujen saatavuuteen ja toimivuuteen säilyy vähintään nykyisellä tasolla	☐	☐
Väestöryhmien väliset terveyserot pienenevät	☐	☐

9) Onko terveyskeskuksen vuoden 2009 toimintakertomuksessa tai vastaavassa raportoitu seuraavia asioita?

	Ei	Kyllä
Väestön terveyden seurannan toteutuminen	☐	☐
Terveysnäkökohtien huomioon ottaminen kunnan kaikissa toiminnoissa	☐	☐

Johtaminen

10) Onko terveyskeskuksessa johtoryhmän tai luottamushenkilöhallinnon tämän valtuustokauden aikana vahvistama TOIMEENPANOSUUNNITELMA seuraavissa kansanterveysshaasteissa?

Seuraavista kansanterveysshaasteista on hyväksytty valtakunnallinen toimintaohjelma. Toimeenpanosuunnitelmalla tarkoitetaan tämän ohjelman suositusten soveltamista paikallisesti toteutettaviksi. Toimeenpanosuunnitelma voi olla osa laajempaa kokonaisuutta.

	Ei	Kyllä
Sydäntautien ehkäisy	☐	☐
Itsemurhien ehkäisy	☐	☐
Masennuksen ehkäisy	☐	☐
Diabeteksen ehkäisy	☐	☐
Terveystietojen kaventaminen	☐	☐
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisy	☐	☐
Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy	☐	☐
Seksuaaliterveyden edistäminen	☐	☐
Päihdehaittojen vähentäminen	☐	☐
Tupakoinnin vähentäminen	☐	☐
Terveystietojen edistäminen	☐	☐
Terveellisen ravitsemuksen edistäminen	☐	☐
Lasten huomioon ottaminen perheissä, joissa on mielenterveys- tai päihdeongelma	☐	☐
Suun terveyden edistäminen	☐	☐
Osteoporoosin ehkäisy	☐	☐

11) Onko terveyskeskuksen johtoryhmässä tai luottamushenkilöhallinnossa päätetty tämän valtuustokauden aikana toimenpiteistä sosiaaliryhmien välisten terveystietojen kaventamiseksi?

- Ei
 Kyllä

Kuvatkaa kolme tärkeintä toimenpidettä:

1.

2.

3.

12) Onko terveyskeskuksen johtoryhmässä tai luottamushenkilöhallinnossa päätetty tämän valtuustokauden aikana toimenpiteistä liikunnan ja terveellisen ravitsemuksen edistämiseksi?

- Ei
 Kyllä

Kuvatkaa kolme tärkeintä toimenpidettä:

1.

2.

3.

Keskeytä

13) Onko terveyskeskuksen johtoryhmässä jäsen, joka vastaa Virkanimike

väestön terveyden edistämisestä kokonaisuutena? Ei Kyllä

ehkäisevistä palveluista? Ei Kyllä

14) Onko terveyskeskuksessa ehkäisevien toimintojen/terveyden edistämisen hallinnollinen yksikkö, jolla on oma johto?

- Ei
 Ei tällä hetkellä, mutta on valmisteilla
 Kyllä

Mistä toiminnoista edellä mainittu yksikkö vastaa?

	Ei	Kyllä
Äitiys- ja lastenneuvola	☐	☐
Kouluterveydenhuolto	☐	☐
Opiskeluterveydenhuolto	☐	☐
Työterveyshuolto	☐	☐
lääkäiden neuvonta	☐	☐
Muut seulonnat ja terveystarkastukset	☐	☐
Väestön terveydentilan seuranta	☐	☐
Terveysvaikutusten arviointi	☐	☐
Kansantautien ehkäisy	☐	☐

15) Onko terveyskeskuksessa johtava ylihoitaja/johtava hoitaja tai muu vastaava hoitotyön johtaja?

- Ei
 Kyllä

16) Onko terveyskeskuksessa terveyden edistämisen tai ehkäisevän työn kehittämiseen, johtamiseen ja/tai koordinointiin keskittyneitä (pää- tai osatoimisesti) toimihenkilöitä?

	Ei	Kyllä
Yliääkäri tai muu vastaava	☐	☐
Ylihoitaja, osastonhoitaja tai muu hoitotyön edustaja	☐	☐
Terveyden edistämisen suunnittelija/Terveysuunnittelija	☐	☐
Muu toimihenkilö	☐	☐

17) Onko terveyskeskuksen johtoryhmä tai luottamushenkilöhallinto määritellyt ja kirjannut ne väestötason terveysongelmat, joiden saamista hallintaan pidetään tärkeänä terveyskeskuksen vuoden 2010 toiminta- ja taloussuunnittelussa?

- Ei
 Kyllä

Kuvatkaa kolme tärkeintä väestötason terveysongelmaa:

1.

2.

3.

18) Onko terveyskeskuksen johtoryhmä tai luottamushenkilöhallinto määritellyt mittarit, joilla seurataan väestön terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista vuoden 2010 aikana?

- Ei
 Kyllä

Kuvatkaa kolme tärkeintä mittaria:

1.

2.

3.

Keskeytä

19) Onko vuoden 2009 aikana sovittu yhteistyöstä terveyskeskuksen ja sairaanhoitopiirin välillä seuraavissa asioissa?

	Ei	Kyllä
Ylipainoisuuden vähentäminen	☐	☐
Päihdehaittojen vähentäminen	☐	☐
Tupakoinnin vähentäminen	☐	☐
Masentuneisuuden vähentäminen	☐	☐
Terveyden edistämisen alueellinen koordinaatio	☐	☐

20) Onko terveyskeskuksen toiminta-alueella määritelty ensisijainen vastuutaho, jonka tehtävänä on huolehtia kunnan/kuntien asukkaiden terveydentilan seurannasta ja tulosten raportoinnista? (kansanterveyslain 14 §)

- Ei ole määritelty
 Kyllä, kunta/kunnat
 Kyllä, terveyskeskus
 Kyllä, sairaanhoitopiiri
 Kyllä, muu taho, mikä?

21) Onko terveyskeskuksessa nimetty henkilö, joka vastaa seuraavien ehkäisevien toimintojen tai palvelujen johtamisesta ja/tai kehittämisestä?

	Lääkäri		Hoitaja	
	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä
Ehkäisevän mielenterveystyön vastuuhenkilö	☐	☐	☐	☐
Päihdehaittojen vähentämisestä vastaava	☐	☐	☐	☐
Alkoholin riskikäyttäjien mini-intervention toteuttamisen koordinoinnista vastaava	☐	☐	☐	☐
Ehkäisy- ja muusta seksuaaliterveysneuvonnasta vastaava	☐	☐	☐	☐
Äitiys- ja lastenneuvolatoiminnasta vastaava	☐	☐	☐	☐
Koulu- tai opiskeluterveydenhuollosta vastaava	☐	☐	☐	☐
Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisystä vastaava	☐	☐	☐	☐

Väestön terveydentilan seuranta

Tiedot voi olla kerätty esim. tietojärjestelmistä tai erilliskyselyistä.

22) Kerätäänkö terveyskeskuksessanne tilastotietoa väestön terveydentilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä?

	Ei lainkaan	Kyllä, harvemmin kuin vuosittain	Kyllä, vuosittain	Kyllä, jatkuvasti	Mistä tieto saadaan?
					<input type="text"/>
Diabeteksen yleisyys	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Suun terveydentila	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Tupakointi	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Ylipaino	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Päihdehaittojen kehitys, esim. AUDIT-pisteet tai rattijuopumukset	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Masennuksen yleisyys	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Väestöryhmien väliset terveyserot	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

23) Onko seuraavista asioista tehty yhteenveto, joka on raportoitu terveyskeskuksen vuoden 2009 toimintakertomuksessa tai vastaavassa?

	Ei	Kyllä
Diabeteksen yleisyys	☐	☐
Suun terveydentila	☐	☐
Tupakointi	☐	☐
Ylipaino	☐	☐
Päihdehaittojen kehitys, esim. AUDIT-pisteet tai rattijuopumukset	☐	☐
Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä työeläkejärjestelmästä saavien yleisyys	☐	☐
Masennuksen yleisyys	☐	☐
Väestöryhmien väliset terveyserot	☐	☐

24) Onko vuoden 2009 aikana esitelty terveyskeskuksen luottamushenkilöhallinnolle seuraavia tietoja väestön terveydentilasta?

	Ikäryhmittäin		Sukupuolittain		Ammatti-/ koulutusryhmittäin	
	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä
Diabeteksen yleisyys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suun terveydentila	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tupakointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ylipaino	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Päihdehaittojen kehitys, esim. AUDIT-pisteet tai rattijuopumukset	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä työeläkejärjestelmästä saavien yleisyys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Masennuksen yleisyys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Väestöryhmien väliset terveyserot	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Voimavarat**25) Arvio hoitotyön koulutuksen saaneiden työntekijöiden työpanoksesta (tunteina kuukaudessa tai henkilötyövuosina) terveyskeskuksessa vuonna 2009 omana toimintana tai ostopalveluna.**

(terveydenhoitaja, sairaanhoitaja, kättilö)

	Ei tietoa	Ei lainkaan	On tietoa	Tunteja kuukaudessa,	Henkilötyövuodet
				yhteensä keskimäärin 2009	yhteensä 2009
Äitiysneuvola	☐	☐	☐		
Lastenneuvola	☐	☐	☐		
Kouluterveydenhuolto	☐	☐	☐		
Opiskeluterveydenhuolto	☐	☐	☐		
Ehkäisyneuvola	☐	☐	☐		
Työikäisten neuvonta	☐	☐	☐		
lääkäiden neuvontapalvelut	☐	☐	☐		

26) Arvio lääkärihenkilöstön työpanoksesta (tunteina kuukaudessa tai henkilötyövuosina) terveyskeskuksessa vuonna 2009 omana toimintana tai ostopalveluna.

	Ei tietoa	Ei lainkaan	On tietoa	Tunteja kuukaudessa,	Henkilötyövuodet
				yhteensä keskimäärin 2009	yhteensä 2009
Äitiysneuvola	☐	☐	☐		
Lastenneuvola	☐	☐	☐		
Kouluterveydenhuolto	☐	☐	☐		
Opiskeluterveydenhuolto	☐	☐	☐		
Ehkäisyneuvola	☐	☐	☐		
Työikäisten neuvonta	☐	☐	☐		
lääkäiden neuvontapalvelut	☐	☐	☐		

27) Onko vuonna 2009 ollut työvoimavajasta eri henkilöstöryhmissä verrattuna talousarvion mukaiseen henkilöstöön? Arvio vajauksesta prosentteina koko henkilöstöryhmästä.

	Ei vajausta	Alle 10 %	Noin 10–30 %	Noin 30–50 %	Yli 50 %
Lääkärit	☐	☐	☐	☐	☐
Terveydenhoitajat	☐	☐	☐	☐	☐
Sairaanhoitajat	☐	☐	☐	☐	☐
Hammaslääkärit	☐	☐	☐	☐	☐
Muu suun terveydenhuollon henkilöstö	☐	☐	☐	☐	☐
Muu henkilöstö	☐	☐	☐	☐	☐

Keskeytä

Ohjelmat ja yhteiset käytännöt**28) Onko terveyskeskuksessa kirjattu käytäntö toiminnasta seuraavien ongelmien tunnistamisessa?**

Kirjatulla käytännöllä tarkoitetaan kirjallista päätöstä yhteisistä toimintatavoista, käytettävistä menetelmistä tai mittareista. Yhteinen käytäntö voi olla kirjattuna osana suurempaa kokonaisuutta.

	Ei	Kyllä, joissakin osatoiminnoissa	Kyllä, terveyskeskuksen yhteinen
Huumeiden käyttö	☐	☐	☐
Lääkeriippuvuus	☐	☐	☐
Peliriippuvuus/ongelmapelaaminen	☐	☐	☐
Masennus	☐	☐	☐
Lasten mielenterveysongelmat	☐	☐	☐
Itsemurhariski	☐	☐	☐
Terveyden kannalta liian vähäinen liikunta	☐	☐	☐
Iäkkäiden alentunut toimintakyky	☐	☐	☐
Lähisuhde-/perheväkivaltaepäily	☐	☐	☐
Seksuaalinen väkivalta	☐	☐	☐
Lasten pahoinpitely	☐	☐	☐
Perheen erityisen tuen tarve	☐	☐	☐
Opiskelijan erityisen tuen tarve	☐	☐	☐

29) Onko AUDIT-testi, nuorten päihdemittari ADSUME tai muu vastaava mittari käytössä

	Ei	Satunnaisesti	Kyllä, yhteisesti kirjatus käytännön mukaisesti
äitiysneuvolassa?	☐	☐	☐
lastenneuvolassa?	☐	☐	☐
kouluterveydenhuollossa?	☐	☐	☐
opiskeluterveydenhuollossa?	☐	☐	☐
terveysaseman lääkärin vastaanotolla?	☐	☐	☐
terveysaseman terveydenhoitajien/sairaanhoitajien vastaanotolla?	☐	☐	☐

30) Onko terveyskeskukseenne ÄITIYSNEUVOLASSA yhteinen käytäntö seuraavissa TUPAKOINTIA koskevissa asioissa?

	Ei	Tietyt yhteiset periaatteet, mutta ei kirjattua käytäntöä	Kyllä, yhteinen kirjattu käytäntö
Äidin tupakoinnin selvittäminen	☐	☐	☐
Isän tupakoinnin selvittäminen	☐	☐	☐
Tupakoinnin kirjaaminen asiakastietojärjestelmään	☐	☐	☐
Tilastoyhteenvetojen laatiminen tupakoitsijoiden osuudesta	☐	☐	☐
Tilastoyhteenvetojen käyttäminen toiminnan suunnittelussa/kehittämisessä	☐	☐	☐

31) Onko terveyskeskuksessa yhteinen, kirjattu käytäntö seuraavien toimintojen tulosten kirjaamisesta terveyskertomuksiin? Merkitkää kirjattujen toimintojen lukumäärä vuonna 2009.

	Ei	Kyllä	Toimintojen lukumäärä 2009
Painon mittaaminen	☐	☐	<input type="text"/>
Vyötärön ympäryksen mittaaminen	☐	☐	<input type="text"/>
Verenpaineen mittaus	☐	☐	<input type="text"/>
Kokonaiskolesteroliarvon mittaus	☐	☐	<input type="text"/>
AUDIT-pisteiden kirjaaminen	☐	☐	<input type="text"/>
Liikkumisreseptin antaminen	☐	☐	<input type="text"/>
Puutteellisen suuhygienian toteaminen	☐	☐	<input type="text"/>
Masennuksen selvittäminen	☐	☐	<input type="text"/>
lääkkäiden alentuneen toimintakyvyn selvittäminen	☐	☐	<input type="text"/>

32) Onko terveyskeskuksessa kirjattu käytäntö, jonka mukaan tarjotaan tukea ja ohjausta seuraavissa asioissa?

	Ei	Kyllä, joissakin osatoiminnoissa	Kyllä, terveyskeskuksen yhteinen
Rasva-aineenvaihduntahäiriöiden LÄÄKKEETÖN hoito	☐	☐	☐
Mini-interventio alkoholin suurkuluttajille	☐	☐	☐
Tupakoinnin lopettamisen tuki	☐	☐	☐
Liikkumisreseptin mukainen toiminta	☐	☐	☐
Aikuisten painonhallinta	☐	☐	☐
Lasten ja nuorten painonhallinta	☐	☐	☐
Huumausaineiden käyttäjille neuvontaa	☐	☐	☐
Suun terveyden ylläpito	☐	☐	☐
Unettomuuden LÄÄKKEETÖN hoito	☐	☐	☐

33) Onko terveyskeskuksessa kirjattu toimintaohje tuen ja ohjauksen tarjoamisesta seuraaville erityisryhmille?

	Ei	Kyllä
Lapsille vanhemman kärsiessä mielenterveys- tai päihdeongelmista	☐	☐
Muiden mielenterveyspotilaiden omaisille tai läheisille	☐	☐
Omaishoitajille	☐	☐
Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille	☐	☐
Lähisuhde- ja perheväkivallan tekijöille	☐	☐
Neuvolan ja kouluterveydenhuollon määräaikaista terveystarkastuksista pois jääneille	☐	☐

Osallisuus

Keskeytä

34) Ovatko seuraavat asiakirjat tai asiasisällöt terveyskeskuksen/kunnan verkkosivuilla kuntalaisten avoimesti tarkasteltavissa?

	Ei	Kyllä
Terveyskeskuksen toiminta- ja taloussuunnitelma 2010	☐	☐
Terveyskeskuksen toimintakertomus tai vastaava vuodelta 2009	☐	☐
Luottamushenkilöhallinnon (esim. lautakunta) kokousten esityslistat	☐	☐
Äitiysneuvolan terveystarkastusten ajankohdat ja sisältö	☐	☐
Lastenneuvolan laajojen terveystarkastusten ajankohdat ja sisältö	☐	☐
Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten ajankohdat ja sisältö	☐	☐
Kuvaus opiskelijoille järjestettävistä terveyden- ja sairaanhoitopalveluista	☐	☐

Joissakin kunnissa toimii säännöllisesti kokoontuvia asukasfoorumia, joiden tarkoituksena on vahvistaa asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia kunnan palveluja kehitettäessä. Näiden foorumien tehtävänä on arvioida ja kehittää kunnan palveluja sekä järjestää yleisiä asukasiltoja, joissa keskustellaan ajankohtaisista palvelujen kehittämisasioista.

35) Järjestikö terveyskeskukseenne vuonna 2009 tällaisia asukasfoorumia tai vastaavia, joiden tehtävä on arvioida ja suunnitella kunnan terveyspalveluja?

- Ei
- Kyllä, ryhmien kokoontumisten lukumäärä vuonna 2009

36) Toteutettiinko vuonna 2009 terveyspalvelujen käyttäjille erillisiä asiakaspalautekyselyjä?

Tässä kysymyksessä ei tarkoiteta asiakaspalautelaatikkoa.

	Ei	Kyllä
Äitiys- tai lastenneuvolatoiminnasta	☐	☐
Koulu- tai opiskeluterveydenhuollosta	☐	☐
Muista ehkäisevistä palveluista	☐	☐

37) Onko terveyskeskuksen toimintakertomuksessa vuodelta 2009 käsitelty seuraavia terveyskeskuksen toimintaa koskevia asiakaspalautteita?

	Ei lainkaan kerätä	Ei	Kyllä
Asiakaskyselyt	☐	☐	☐
Asiakaspalaute verkon kautta	☐	☐	☐
Muu dokumentoitu asiakaspalaute, esim. palautelaatikko	☐	☐	☐
Suunnitelmallisten asukasfoorumien tms. palaute	☐	☐	☐
Tilannekohtaisten asukasiltojen tms. palaute	☐	☐	☐
Yhteydenotot potilasasiamiehelle	☐	☐	☐
Valitukset terveyskeskuksen johdolle	☐	☐	☐
Muistutukset	☐	☐	☐
Kantelut	☐	☐	☐

38) Tarjottiinko kuntalaisille vuonna 2009 mahdollisuutta osallistua seuraaviin terveyskeskuksen toimintaa koskeviin asioihin?

	Ei	Kyllä	Miten?
Toiminnan suunnittelu	☐	☐	<input type="text"/>
Arviointi	☐	☐	<input type="text"/>

Muut terveyden edistämisen ydintoiminnot**39) Onko terveyskeskuksen johtoryhmä tai muut terveystoimen asiantuntijat tehneet 2009 aloitteita, joissa on kiinnitetty huomiota kunnan muilla toimialoilla, järjestöissä tai yrityksissä valmisteilla olevien toimintojen tai päätösten terveysvaikutuksiin?**

- Ei
- Kyllä, millaisia aloitteita?

40) Onko terveyskeskus vuoden 2009 aikana toteuttanut suunnitelmallista joukkoviestintää

	Millaisissa teemoissa?	
	Ei	Kyllä
väestön terveystietämisen muuttamiseksi?	☐	☐
tapaturmien, oireiden ja tautien itsehoidon tukemiseksi?	☐	☐
väestön ohjaamiseksi käyttämään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti ehkäiseviä palveluja?	☐	☐
väestön ohjaamiseksi käyttämään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti sairaanhoitopalveluja?	☐	☐

41) Tarjottiinko terveyskeskuksessa vuonna 2009 määräaikaisia yleisiä terveystarkastuksia seuraaville ikäryhmille tai muille erityisryhmille?

pois lukien seulonnat, kutsuntatarkastukset, opiskeluterveydenhuolto ja työterveyshuolto

	Ei	Vain naisille	Vain miehille	Kaikille	Tehtyjen tarkastusten lukumäärä 2009	Kattavuus, % kohdeväestöstä
16–17-vuotiaille, jotka eivät ole opiskelemassa	☐	☐	☐	☐		
18–29-vuotiaille	☐	☐	☐	☐		
30–65-vuotiaille	☐	☐	☐	☐		
Yli 65-vuotiaille	☐	☐	☐	☐		
Työttömille	☐	☐	☐	☐		

42) Missä terveydenedistämistoimissa arvioitte terveyskeskuksenne onnistuneen erityisen hyvin vuonna 2009?**Asetusten seuranta**

Seuraavissa kysymyksissä selvitetään valtioneuvoston asetusten 280/2009 ja 380/2009 toimeenpanon seurantaan varten tilannetta vuonna 2009.

43) Kuinka monta määräaikaista terveystarkastusta järjestetään vuoden 2010 suunnitelman/runko-ohjelman mukaan?**Koko jakson aikana yhdelle äidille äitiysneuvolassa tai lapselle/nuorelle lastenneuvolan, kouluterveydenhuollon ja opiskeluterveydenhuollon aikana tehtävien terveystarkastusten lukumäärä.**

Terveydenhoitajan ja lääkärin yhdessä suorittamat terveystarkastukset merkitään molempiin sarakkeisiin.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009) tuli voimaan 1.7.2009. Asetuksen mukaiset määräaikaisten terveystarkastusten on äitiysneuvolaa lukuun ottamatta järjestettävä viimeistään 1.1.2011 alkaen.

	Ei tietoa			Terveydenhoitaja /kättilö	Lääkäri	Suuhygienisti/hammashoitaja	Hammaslääkärin tutkimus
	Ei tietoa	Ei lainkaan tietoa	On tietoa				
Ensisynnyttäjät	☐	☐	☐				
Uudelleensynnyttäjät	☐	☐	☐				
Ensimmäisen ikävuoden aikana	☐	☐	☐				
1–6 vuoden iässä	☐	☐	☐				
Peruskoulu, vuosiluokat 1–9	☐	☐	☐				
Lukio	☐	☐	☐				
Ammatillinen oppilaitos	☐	☐	☐				
Ammattikorkeakoulu	☐	☐	☐				

44) Suun terveydenhuollon määräaikaisten terveystarkastuksissa vuonna 2009 käyneiden osuus ikäluokasta sekä niiden osuus tarkastetuista, joilla d/D-indeksi oli nolla.

Terveystarkastus tarkoittaa suuhygienistin/hammasuhoitajan tai hammasuhoitajan hammastarkastusta.

	Ei tietoa		Tarkastettuja, d/D=0, % ikäluokasta	Tarkastetuista
	Ei tietoa	On tiedossa		
Ensimmäistä lasta odottavat perheet	☐	☐		
1–2-vuotiaat	☐	☐		
3–4-vuotiaat	☐	☐		
5–6-vuotiaat	☐	☐		
1. luokka (7-vuotiaat)	☐	☐		
5. luokka (11-vuotiaat)	☐	☐		
8. luokka (14-vuotiaat)	☐	☐		
Opiskelijat	☐	☐		

45) Onko terveyskeskuksessanne hyväksytty 1. heinäkuuta 2009 jälkeen lakisääteinen yhtenäinen toimintaohjelma

	Ei	Kyllä
neuvolatyölle?	☐	☐
koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle?	☐	☐
lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle?	☐	☐

46) Mitä raskausajan lakisääteisiä seulontoja terveyskeskuksenne tarjosi vuonna 2009?

Seulonta-asetuksen toimeenpanoon on annettu aikaa vuoden 2010 alkuun.

	Kyllä	Ei 2009, tarjolla 2010 alkaen	Ei 2009–2010, mahdollisesti myöhemmin
Varhaisraskauden yleinen ultraääni	☐	☐	☐
Kromosomipoikkeavuuden yhdistelmäseulonta: Veriseula ja niskaturvotuksen mittaus	☐	☐	☐
Kahden merkkiaineen seerumiseulonta raskausviikolla 15–16	☐	☐	☐
Rakennepoikkeavuuksien seulonta raskausviikolla 18–21	☐	☐	☐
Rakennepoikkeavuuksien seulonta raskausviikon 24 jälkeen	☐	☐	☐

Laajalla terveystarkastuksella tarkoitetaan asetuksen (380/2009) mukaan määräaikaista terveystarkastusta, johon sisältyy aina lapsen monipuolisen tarkastuksen lisäksi myös vanhempien/koko perheen hyvinvoinnin arvio sekä huoltajien suostumuksella päivähoiton, esiopetuksen tai opettajan arvio lapsen selviytymisestä päivähoitossa/koulussa. Kunnan on järjestettävä asetuksen mukaiset laajat terveystarkastukset viimeistään 1.1.2011 alkaen.

47) Tehtiinkö terveyskeskuksessanne vuonna 2009 äitiys- ja lastenneuvolan laajoja terveystarkastuksia seuraaville ryhmille?

	Ei	Kyllä
Lasta odottavalle perheelle	☐	☐
4 kuukauden ikäiselle	☐	☐
18 kuukauden ikäiselle	☐	☐
4-vuotiaalle	☐	☐
Muille ikäryhmille	☐	☐

Mille muille ikäryhmille?

48) Sisältyikö lastenneuvolan laajoihin terveystarkastuksiin seuraavia toimintoja vuonna 2009?

	Ei	Kyllä	Millä menetelmällä?
Neuvolan työntekijän arvio lapsen psykososiaalisesta kehityksestä	☐	☐	<input type="text"/>
Vanhemman arvio lapsen psykososiaalisesta kehityksestä	☐	☐	
Päiväkodin henkilökunnan arvio lapsen selviytymisestä päivähoitossa	☐	☐	
Koko perheen/vanhempien hyvinvoinnin arvio	☐	☐	

49) Tehtiinkö terveyskeskuksessanne vuonna 2009 kouluterveydenhuollon laajoja terveystarkastuksia seuraavien vuosiluokkien kaikille oppilaille?

	Ei	Kyllä
1. vuosiluokka	☐	☐
5. vuosiluokka	☐	☐
8. vuosiluokka	☐	☐
Muilla vuosiluokilla	☐	☐

Keskeytä

Millä muilla vuosiluokilla?

50) Sisältyikö kouluterveydenhuollon laajoihin terveystarkastuksiin seuraavia toimintoja ja tehtiinkö niistä yhteenvedoja vuonna 2009?

	Ei	Kyllä, joissakin kouluissa	Kyllä, kaikissa kouluissa
Kouluterveydenhuollon työntekijän arvio oppilaan psykososiaalisesta kehityksestä	☐	☐	☐
Opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa	☐	☐	☐
Koko perheen/vanhempien hyvinvoinnin arvio	☐	☐	☐
Terveystarkastuksista tehtiin LUOKKAyhteisön terveydentilaa kuvaavia yhteenvedoja	☐	☐	☐
Terveystarkastuksista tehtiin KOULUYhteisön terveydentilaa kuvaava yhteenvedo	☐	☐	☐

51) Kuinka usein terveyskeskuksenne alueella tarkastetaan peruskoulujen koulu yhteisön terveellisyys ja turvallisuus vuoden 2010 suunnitelman mukaan?

- Ei tietoa
 Ei iankaan
 Tarpeen mukaan
 Harvemmin kuin joka kolmas vuosi
 Joka kolmas vuosi tai useammin

Asetuksen 380/2009 mukaisten palvelujen järjestämiseksi on valtion vuoden 2010 talousarviossa korotettu kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia 9 250 000 eurolla (noin 1,7 euroa asukasta kohden). Samansuuruinen valtionosuuden korotus on tehty valtiontalouden kehyksissä 2011–2014 myös vuodelle 2011. Nämä korotukset jäävät pysyvästi kuntien saamiin valtionosuuksiin. Valtionosuuden suuruus on 50 % arvioidusta kuntien lisärahoitustarpeesta.

52) Onko terveyskeskuksenne ottanut huomioon em. valtionosuuden korotuksen vuoden 2010 talous- ja toimintasuunnitelman valmistelussa?

- Ei
 Kyllä

Palautetta ja kommentteja kyselystä

Ohjeita vastauksen lähettämiseen:

Kun haluatte lähettää vastauksenne, laittakaa ruksi kohtaan "Haluan lähettää vastaukset" ja painakaa alla olevaa Lähetä-painiketta. Vastauksia ei tämän jälkeen voi enää muuttaa.

Lähettäminen voi joskus kestää useita minutteja. Mikäli vastauksen lähettäminen ei onnistunut, voitte palata selaimen back-näppäimestä takaisin ja yrittää uudelleen.

Jos teillä on lähettämisen kanssa teknisiä ongelmia, voitte toimittaa lomakkeen myös postitse: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Vesa Saaristo, Biokatu 10, 33520 Tampere.

Haluan lähettää vastaukset

Lähetä

